

**Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Privatinės teisės katedra**

Gabijos Sukackaitės,
V kurso, komercinės teisės
studijų šakos studentės

Magistro darbas

**Solidarioji civilinė atsakomybė: probleminiai aspektai
Solidary Civil Liability: Problematic Aspects**

Vadovas: vyr. lekt. dr. Tadas Varapnickas

Recenzentas: vyr. lekt. dr. Renata Juzikienė

Vilnius
2025

ANOTACIJA IR PAGRINDINIAI ŽODŽIAI

Šiame rašto darbe yra analizuojama solidarioji civilinė atsakomybė, jos probleminiai aspektai, identifikuoti praktiniame jos taikyme, bei atliekama lyginamoji analizė Italijos ir Prancūzijos solidariosios atsakomybės reglamentavime palyginant su Lietuva. Darbe yra analizuojamos specifinės, dar išsamiai neaptarinėtos problemos, susijusios su solidariosios atsakomybės taikymu deliktiniuose ir sutartiniuose santykiuose bei pateikiami pasiūlymai, kaip šias problemas būtų galima išspręsti ir kokią svarbą turi teismų praktikos suvienodinimas šiuo nagrinėjamu klausimu.

Pagrindiniai žodžiai: solidarioji atsakomybė, solidarioji deliktinė atsakomybė, sutartinė solidarioji atsakomybė, teismų praktika.

This work analyzes solidary civil liability, its problematic aspects, identified in its practical application, and a comparative analysis is carried out in the regulation of solidary civil liability of Italy and France in comparison with Lithuania. The work analyzes specific, not yet fully discussed problems related to the application of solidary civil liability in tortious and contractual relations and offers suggestions on how these problems could be solved and what impact it could apply of unifying case law in this matter.

Keywords: solidary civil liability, solidary tort liability, contractual solidary liability, case law.

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	4
ĮVADAS.....	5
1. SOLIDARIOJI CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ.....	7
1.1. Solidariosios civilinės atsakomybės samprata.....	7
1.1.1. Solidariosios atsakomybės atsiradimo pagrindai.....	7
1.1.2. Solidariosios atsakomybės pasibaigimo pagrindai.....	10
1.2. Solidariosios civilinės atsakomybės tikslai.....	11
1.2.1. Kreditoriaus interesų apsauga.....	11
1.2.2. Atsakomybės paskirstymo lankstumas.....	12
1.3. Solidariosios civilinės atsakomybės rūšys.....	13
1.3.1. Solidarioji deliktinė atsakomybė.....	14
1.3.2. Sutartinė solidarioji atsakomybė.....	16
2. SOLIDARIOSIOS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS PROBLEMINIAI ASPEKTAI ATSKIRŲ KATEGORIJŲ TEISINIUOSE SANTYKIUOSE.....	18
2.1. Solidarioji civilinė atsakomybė deliktų teisėje.....	18
2.1.1. Valstybės neteisėtų veiksmų kvalifikavimas.....	19
2.1.2. Priežastinio ryšio komplikotumas.....	20
2.1.3. Kaltės nustatymas.....	23
2.1.4. Solidariosios civilinės atsakomybės fragmentiškumas civilinės atsakomybės draudime.....	25
2.2. Solidarioji civilinė atsakomybė sutarčių teisėje.....	26
2.2.1. Solidarioji civilinė atsakomybė laidavime.....	27
2.2.1.1. Dalinis laiduotojo prievolės įvykdymas.....	27
2.2.1.2. Bankroto proceso problematika.....	28
2.2.2. Solidarioji civilinė atsakomybė jungtinėje veikloje.....	29
2.2.2.1. Objektyvus bendrumas.....	29
2.2.2.2. Partnerių vidinių santykių įtaka išoriniams įsipareigojimams.....	31
3. SOLIDARIOSIOS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TAIKYMAS UŽSIENIO ŠALIŲ TEISINĖSE SISTEMOSE.....	33
3.1. Solidariosios civilinės atsakomybės reglamentavimas Italijoje.....	33
3.2. Solidariosios civilinės atsakomybės reglamentavimas Prancūzijoje.....	35
IŠVADOS.....	38
ŠALTINIŲ SĄRAŠAS.....	39
SANTRAUKA.....	44
SUMMARY.....	45

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

CK	Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas
Konstitucinis Teismas	Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas
LAT arba Kasacinis teismas	Lietuvos Aukščiausiasis Teismas
TPVCAPDĮ	Transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas
Italijos CK	Italijos Respublikos civilinis kodeksas
Prancūzijos C.c.	Prancūzijos Respublikos civilinis kodeksas
Autorė	Šio magistrinio darbo autorė

IVADAS

Temos aktualumas: Solidariosios civilinės atsakomybės teisinis institutas prievolių teisėje užima svarbią vietą dėl specifinio teisinio reglamentavimo, susijusio su asmenų daugetu ir jų atsakomybės ypatumais tiek prieš kreditorius, tiek ir tarpusavyje. Yra matoma tendencija, jog solidariosios atsakomybės taikymas Lietuvos teisinėje sistemoje vis dar kelia klausimų, susijusių su jos ribomis ir teisiniu pagrįstumu konkrečiuose civiliniuose teisiniuose santykiuose. Todėl, atsižvelgiant į tai, jog nepaisant to, kad dabartinis solidariosios atsakomybės teisinis reglamentavimas taikomas jau beveik ketvirtį amžiaus, tačiau vis dar išlieka vienu iš daugiausia klausimų keliančių institutų teismų praktikoje, svarbu ir akademinio lygmeniu analizuoti pagrindines šio instituto problemas tiek iš kreditoriaus, tiek iš skolininko perspektyvos. Konkrečiai aktualioje teismų praktikoje yra pastebimos skirtingos paties solidariosios atsakomybės instituto sampratos ar suformuotų precedentų ir teisės išaiškinimų interpretacijos, o tai neretai sukelia problemas solidariosios atsakomybės taikymui praktikoje iškilus ginčui.

Darbo tikslas: Remiantis teisės doktrina bei teisiniu reglamentavimu, išanalizuoti solidariosios civilinės atsakomybės probleminius aspektus Lietuvoje, įvertinant teorinius pagrindus ir jų komplikuotą taikymą teismų praktikoje, pateikiant pasiūlymus, susijusius su aiškesniu ir nuoseklesniu solidariosios atsakomybės taikymu, bei palyginti skirtingą šio instituto sampratą su užsienio jurisdikcija.

Darbo objektas: Darbe analizuojami solidariosios civilinės atsakomybės taikymo teisiniai aspektai bei probleminiai ypatumai Lietuvos teisinėje sistemoje, galimi sprendimo būdai pateikiant pasiūlymus remiantis atlikta išsamia analize. Taip pat šiame rašto darbe bus remiamasi keliomis jurisdikcijomis, siekiant išryškinti problemas, vyraujančias užsienyje taikomai solidariajai atsakomybei, ypač Italijoje ir Prancūzijoje. Atliekant lyginamąją analizę su užsienio jurisdikcijomis bus siekiama parodyti skirtumus ar pranašumus vienoje ar kitoje jurisdikcijoje bei kaip tai atsispindi praktiniame šio instituto taikyme, kadangi, lyginant su Lietuva, yra pastebimas aiškiai platesnis šio instituto taikymas.

Darbo uždaviniai:

1. Atskleisti solidariosios civilinės atsakomybės sampratą, apžvelgiant tiek ja keliamus tikslus, tiek jos rūšis.

2. Nustatyti ir įvertinti pagrindines solidariosios civilinės atsakomybės taikymo problemas konkrečiose teisinėse situacijose, remiantis aktualia teismų praktika bei pateikti galimus sprendimo būdus.
3. Įvertinti solidariosios civilinės atsakomybės teisinį institutą jį lyginant su užsienio jurisdikcijomis bei nustatyti jo svarbą skirtingose teisinėse sistemose.

Tyrimo metodai: Šiame darbe yra naudojami sisteminis, loginis, lyginamasis, lingvistinis bei teleologinis tyrimo metodai. *Sisteminis ir loginis* metodai yra naudojami kartu, sistemiškai taikant tarpusavio ryšius tarp teisės normų ir logiškai jas taikant, grindžiant išvadas įstatymais, teisės doktrina bei teismų praktika. *Lyginamasis* metodas yra naudojamas analizuojant Italijos ir Prancūzijos teisinį reglamentavimą, jo ypatybes bei skirtumus lyginant su Lietuvos teisine sistema. *Lingvistinis* metodas yra skirtas išsiaiškinti lingvistines teisės normų formuluotes, teismų praktikoje pateikiamus išaiškinimus bei kokią poveikį tai turi praktiniam solidariosios atsakomybės taikymui. *Teleologiniu* metodu yra siekiama išsiaiškinti įstatymų leidėjo tikslus, jų apibrėžtumą bei jų realų inkorporavimą į teismų praktiką.

Darbo originalumas: Magistro darbų, susijusių su solidariosios atsakomybės komplikuoatumu, autorės žiniomis, per pastaruosius kelerius metus nebuvo rengta, todėl dėl teisingo šio instituto suvokimo yra būtinybė pabrėžti svarbiausias problemas. Šio darbo originalumas atsiskleidžia per neanalizuotus probleminius aspektus, kuriems išryškinti yra naudojama aktuali ir doktrinoje kol kas plačiau neanalizuota teismų praktika. Šiame rašto darbe taip pat yra analizuojama solidarioji civilinė atsakomybė jungtinėje veikloje, nustatant jos problematiką. Darbe susisteminta medžiaga leidžia pateikti šiuolaikinį požiūrį į solidariąją civilinę atsakomybę, o lyginamoji analizė su užsienio jurisdikcijomis leidžia atskleisti Lietuvoje egzistuojančias stiprias ir silpnas šio teisinio instituto vietas.

Svarbiausi šaltiniai: Šiame darbe svarbiausius šaltinius sudaro teisės norminiai aktai, teisės doktrina bei teismų praktika. Analizei naudotinus teisės aktus sudaro CK, Advokatūros įstatymas ir kiti darbe minimi teisės aktai. Teisės doktriną kartu apima ir naudota specialioji mokslinė literatūra (Ambrasienė, D. *et al.*, 2006; Mikelėnas, V. 2003; Mikelėnas, V. 2002; Kontautas, T. 2007). Šiam darbui yra naudojama LAT, Konstitucinio Teismo ir kitų teismų aktuali praktika. Iš užsienio teisės aktų aktualūs yra Italijos Civilinis kodeksas, Prancūzijos Civilinis kodeksas, Prancūzijos Kasacinio teismų praktika bei užsienio mokslininkų darbai (Rucco, D. 2019; D'Addesio, L. 2022, Simmonet, P. *et al.*, 2016; Galand-Carval, S. 2009).

1. SOLIDARIOJI CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ

Solidariosios civilinės atsakomybės klausimas teisės doktrinoje yra nagrinėjamas plačiai, kiekvieną kartą stengiantis atrasti naujus aspektus. Tokio pobūdžio analizės ar išvalgos lemia galimus pokyčius šio instituto gerinime. Šioje darbo dalyje bus pateikiama bendra informacija, susijusi su solidarios atsakomybės samprata, tikslais bei rūšimis. Tokiu būdu bus siekiama padaryti įžangą į pagrindinę šio darbo temą, kadangi pateikiamoje teorinėje dalyje, bus daroma įžanga į probleminius aspektus, kurie bus nagrinėjami kitose šio rašto darbo dalyse.

1.1. Solidariosios civilinės atsakomybės samprata

Norint pradėti kalbėti apie solidariosios civilinės atsakomybės probleminius aspektus yra reikalinga suprasti, kas yra solidarioji civilinė atsakomybė apskritai bei kokiais pagrindais ji atsiranda. Tad natūralu yra teigti, jog pastarosios temos analizę būtent ir reikia pradėti nuo bendrojo pobūdžio informacijos apie šį civilinės teisės institutą, kadangi tai padės aiškiau suprasti, kokias problemas bus siekiama detaliau analizuoti šiame darbe. Kaip yra žinoma tiek iš teismų praktikos, tiek teisės doktrinos, solidarioji civilinė atsakomybė yra kelių asmenų prievolė kreditoriui(-iams), kuri yra taikoma tais atvejais, kai tai yra numatyta sutartyje ar įstatymuose ir kreditorius turi teisę reikalauti šios prievolės įvykdymo tiek iš vieno skolininko, tiek iš visų bendrai. Siekiant geriau suprasti solidarią atsakomybę, reikėtų bendrai suvokti tokios prievolės atsiradimo pagrindą bei jos tinkamą įvykdymą, todėl toliau bus kalbama būtent apie tai.

1.1.1. Solidariosios atsakomybės atsiradimo pagrindai

Pagal CK Šeštosios knygos nuostatų sisteminį taikymą galima teigti, jog solidarioji civilinė atsakomybė atsiranda iš solidariosios prievolės, kai dėl kelių asmenų veikimo ar neveikimo atsiranda žala ir pagal kurią esant skolininkų daugetui pastarieji gali bendrai atsakyti dėl tos pačios prievolės neįvykdymo. Tokiu būdu kreditorius turi teisę reikalauti visos žalos atlyginimo tiek iš visų skolininkų bendrai, tiek iš bet kurio konkretaus solidaraus skolininko. CK 6.6 str. 1 d. numato, kad solidarioji atsakomybė atsiranda tik įstatymų ar šalių susitarimu nustatytais atvejais, taip pat, kai prievolės dalykas yra nedalus (*Valstybės žinios*, Nr. 74-2262, 2000). Taigi, kaip matyti iš CK normų, solidariajai civilinei atsakomybei atsirasti yra reikalingas įstatymų ar sutarties numatytas pagrindas, kadangi tai

yra grynai išimtinio pobūdžio civilinės teisės institutas, nukrypstantis nuo CK įtvirtintos dalinės prievolės prezumpcijos. Toliau šie solidariosios civilinės atsakomybės atsiradimo pagrindai aptariami detaliau.

Nepaisant prieš tai minėto CK 6.6. str. 1 d. reglamentavimo, įstatymas visgi numato atvejus, kada solidarioji skolininkų prievolė yra preziumuojama, t. y. atsirandanti specifiškai tik įstatymo pagrindu. CK 6.6 str. 3 d. nustatyta, kad solidari civilinė atsakomybė yra preziumuojama, kai prievolė yra susijusi su vienu iš trijų numatytų atvejų: prievolė susijusi su paslaugų teikimu, jungtine veikla ar kelių asmenų veiksmais padarytos žalos atlyginimu. Solidarioji civilinė atsakomybė yra reglamentuota tiek pačiame CK (3.109 str. 2 d., 4.79 str. 4 d., 5.52 str. 1 d., 6.81 str. 1 d., 6.265 str. 1 d. ir t. t.), tiek kituose teisės aktuose (Akcinijų bendrovių įstatymo 40 str. 5 d., Įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymo 49 str. 1 d. ir pan.). Mokslinėje doktrinoje tai yra išaiškinta kaip atvejai, kada solidarioji atsakomybė atsiranda išimtinai pagal įstatymą, todėl šalys susitarimu solidarumo panaikinti negali (*Mikelėnas*, 2003, p. 25). Todėl bendrai vertinant solidariąją prievolę, galima teigti, kad solidarioji atsakomybė esant daugybiniam priežastingumui yra išimtis iš bendrosios taisyklės. Jos taikymą gali lemti kelių priežasčių egzistavimo faktas, kurių nulėmė kelių asmenų veiksmai, ir būtent jiems egzistuojant atsirado žala kaip tokia. Ir nors įstatymų leidėjas to teisės normose nėra reglamentavęs, tačiau teismų praktikoje yra suformuotas dar vienas preziumuojamas solidariosios atsakomybės atsiradimo pagrindas - subjektyvusis ir objektyvusis bendrininkavimas. Toks bendrininkavimas civilinės teisės prasme lemia būtent prieš tai minėtą kelių asmenų veikimą ir iš to kilusią solidariąją atsakomybę (šis teisinis aspektas bus plačiau nagrinėjamas kitoje šio darbo dalyje). Tačiau svarbu yra paminėti, kad solidarioji atsakomybė sieja tik kreditorių ir skolininką, o solidariuosius skolininkus tokiu atveju sieja jau ne solidarioji, o dalinė prievolė, kadangi skolininkai pastarąją kaip tokią jau yra įvykdę kreditoriui ir solidarumas persikvalifikuoja į dalinę prievolę tarpusavyje, kuri jau yra privatinio pobūdžio, susijusi su atgręžtiniais reikalavimais tarp skolininkų (2024 m. spalio 22 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-187-469/2024).

Kitas pavyzdys, kuomet atsiranda solidarioji atsakomybė, yra nedalomosios prievolės egzistavimas, kada prievolės prigimtis ar prievolės šalių susitartas įvykdymo būdas indeksuoja apie prievolės nedalomumą. Tai reiškia, kad prievolę galime laikyti nedalomąja tuo atveju, jeigu jos negalima įvykdyti dalimis ir ji negali būti įvykdyta iš karto. Vertinant bendrai mokslinę doktriną būtų galima teigti, jog prievolės nedalomumą reiktų įrodyti remiantis konkrečiu pagrindu, pagrindžiančiu tokios prievolės susiformavimą. Kaip jau buvo paminėta anksčiau, nedalomoji prievolė gali atsirasti dėl: prievolės dalyko, įstatymo ar šalių susitarimo (*Mikelėnas*, 2002, p. 172). Prievolės nedalomumas gali būti

skirstomas į natūralų, arba visišką, ir santykinį. Tai reiškia, kad remiantis objektyviomis priežastimis, tokios prievolės nedalomumas yra objektyviai numanomas ir tokio pobūdžio prievolės įgyvendinimas dalimis nėra įmanomas. Santykinio dalumo atveju reikėtų paminėti tai, kad galimas tiek materialus, tiek idealus prievolės dalykas, todėl esant tokiam prievolės pobūdžiui, būtų konstatuotina, kad tokia prievolė visgi yra laikytina nedaloma. Tai reiškia, kad prievolės nedalomumas būtų nulemtas ne konkrečių prievolės dalių dalumo, o pagrindinės prievolės, kuri yra nedaloma. Gali pasitaikyti atvejų, kada prievolės dalomumas yra nulemtas pačios prievolės pobūdžio, tačiau pats daiktas, dėl kurio prievolė atsirado, būtų nedalomas (Mikelėnas, 2002, p. 174). Kaip yra žinoma, prievolės, susijusios su įpareigojimu atlikti tam tikrus veiksmus, yra nedalomojo pobūdžio taip pat, pavyzdžiui įpareigojimas nutupyti paveikslą ir pan. Taip pat svarbu būtų paminėti tai, jog esant įstatyme nustatytam prievolės nedalomumui, tokia prievolė paneigtą CK 6.24 str. nustatytą dalomosios prievolės taisyklę, kadangi įstatyme reglamentuotas nedalomumas būtų preziumuojamas. Įstatyme nustatytos nedalomosios prievolės yra dažnai sutinkamos realiaame gyvenime, todėl dėl jų pobūdžio net nekyla klausimų. Prievolės, tokios kaip hipoteka, taikos sutarties pagrindu atsiradusi prievolė, garantija yra laikomi nedalomomis prievolėmis dėl savaime suprantamų priežasčių. Tačiau svarbu pabrėžti CK 6.25 str. 3 d., kurioje yra nustatyta, kad jeigu prievolė yra solidari, tai dar nereiškia, jog ji iš karto patampa nedalomąja. Šis teiginys reiškia, kad šalys turėdamos laisvą valią tartis, gali nusistatyti, kad prievolė, dėl kurios yra susitariama, bus solidari, tačiau tai nereiškia, jog automatiškai ji bus laikoma nedaloma. Tai reikėtų suprasti kaip aplinkybę, kuriai paaiškėjus teismas ginčo atveju galėtų nukrypti nuo solidarumo susitarimo ir objektyviai įvertinus aplinkybes teisingam sprendimo priėmimui, taikyti dalinę atsakomybę. Kaip yra nurodoma CK Šeštosios knygos komentare, solidarioji prievolė išimtiniais atvejais skolininko ar kreditoriaus mirties atveju gali persikvalifikuoti jų teisių perėmėjams iš solidariosios į dalinę, o nedalomosios atveju toks persikvalifikavimas nėra galimas. Todėl norint išvengti šio straipsnio išimties, yra patartina iš karto susitarti ne tik dėl prievolės solidarumo, tačiau ir dėl jos nedalomumo (Mikelėnas, 2003, p. 45).

Taigi aptarus bendruosius solidariosios atsakomybės atsiradimo pagrindus, galima toliau analizuoti solidariosios prievolės įvykdymo aspektą bei kokiais atvejais asmenų daugetas yra laikomas tinkamai įvykdęs prievolę prieš kreditorį.

1.1.2. Solidariosios atsakomybės pasibaigimo pagrindai

Kaip yra žinoma iš mokslinės literatūros ir teismų praktikos, prievolės tinkamu įvykdymu laikomas tik visiškas jos įvykdymas. Todėl skolininkų solidarioji civilinė atsakomybė išlieka būtent iki šio civilinės teisės instituto įgyvendinimo. Visgi, kaip ir dauguma prievolės reglamentuojančių normų, ši nuostata praktikoje gali būti modifikuojama, todėl tolimesnėje darbo dalyje, bus analizuojamas atvejis, kada tokio pobūdžio taisyklė gali būti nugrinčijama. Tačiau prieš pereinant prie šio klausimo, pirmiausia būtina išanalizuoti solidariosios atsakomybės taikymui aktualius prievolės įvykdymo būdus.

Kaip numatyta CK 6.6. str. 6 d., bendraskoliai yra įpareigoti iki to laiko, kada bus įvykdyta visa prievolė. Tačiau toks vieno skolininko atsiskaitymas su kreditoriumi nereiškia, kad kiti skolininkai apskritai atleidžiami nuo prievolės vykdymo (2021 m. balandžio 7 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-77-684/2021). Tai reiškia, kad jeigu vienas iš bendraskolių įvykdo solidarią prievolę, kiti bendraskoliai vis tiek išlieka solidariai atsakingi, tačiau proporcingai sumažinus jų dalį solidariojoje prievolėje atėmus prievolę įvykdžiusio skolininko. Esant tokiai situacijai, bendraskoliai vis dar yra laikomi tinkamai neįgyvendinę prievolės, kadangi skolininkas, tinkamai įvykdęs savo daliai tekusią prievolę, laikomas įvykdžiusiu prievolę, kai tuo tarpu likusių solidariųjų skolininkų atžvilgiu kreditorius gali jų reikalauti įgyvendinti likusią prievolę tiek skyrium, tiek bendrai, nes solidarieji skolininkai turi vieną bendrą skolą ir visi, iki bus grąžinta visa skola, turi pareigą ją grąžinti (2021 m. balandžio 7 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-77-684/2021). Tokiu atveju svarbiausias yra kreditoriaus sutikimas ir norinčio įvykdyti prievolę skolininko tinkamas prievolės įvykdymas tam, kad kreditorius galėtų patvirtinti, jog vienas iš bendraskolių būtų eliminuojamas iš šios prievolės.

Kitas atvejis, kada kreditorius galėtų teigti, jog prievolė yra įgyvendinta yra tuomet, kai vienas iš bendraskolių įvykdo visą prievolę visiškai. Pagal nustatytą reglamentavimą, tokiais atvejais visi buvę solidarieji skolininkai yra pripažįstami pilnai įvykdžiusiais solidariąją atsakomybę, kadangi vieno skolininko visiškas prievolės įvykdymas yra laikomas tinkamu visų bendraskolių atžvilgiu. Susiklosčius tokiai situacijai, kreditorius šiuo atveju nebegalėtų reikalauti iš kitų bendraskolių prievolės įvykdymo, kadangi jo kaip tokio nebebūtų, nes vienas iš bendraskolių ją įvykdęs. Ir būtent tas bendraskolis, kuris įvykdo visą prievolę, įgyja teisę pareikšti kitiems bendraskoliams regresinį reikalavimą (Mikelėnas, 2003, p. 26).

Žinoma, yra atvejų, kada tinkamu prievolės įvykdymu gali būti laikomas atvejis, kai trečiasis asmuo dalinai įvykdo vieno iš bendraskolių egzistuojančią prievolę, tačiau tokie

atvejai teismų praktikoje rodo probleminį šio atvejo taikymą, nes dažnu atveju netinkamas teismų praktikos suvokimas ar nevienodas jos aiškinimas sukuria atvejus, kada dalinis prievolės įvykdymas nėra pripažįstamas teisėtu pagal prievolių teisę reglamentuojančias normas ir yra sukuriama sunkumai tiek kreditoriui, tiek bendraskoliams. Dažniausiai tokie atvejai išnagrinėjus teismų praktiką buvo identifikuojami sutartiniuose santykiuose, kurie bus apžvelgiami kitoje šio darbo dalyje, konkrečiai kalbančioje apie nustatytas problemas.

Bendrai apžvelgus tinkamą solidariosios prievolės įvykdymą galima būtų teigti, jog iš esmės nors ir yra reglamentuojami atvejai, kada prievolės įvykdymas gali būti pripažintas teisiškai pagrįstu, pasitaiko atvejų, kada teismai nukrypsta nuo suformuotos praktikos ir formuoja naujus precedentes, leidžiančius nuolaidžiau žiūrėti į bendraskolių prievolės įgyvendinimą, taip suponuojant prielaidą apie ne tik pagrinde ginamus kreditoriaus interesus, tačiau ir pačių bendraskolių, apie kuriuos galima kalbėti toliau.

1.2. Solidariosios atsakomybės tikslai

Kaip ir kiekvienas teisinis institutas, solidarioji atsakomybė turi iškeltus tikslus, kurie bus aptarti tam, kad vėlesnėse šio rašto darbo dalyse būtų galima suprasti, visgi su kokiais iššūkiais yra susiduriama dėl šių tikslų. Kaip yra žinoma, solidarioji atsakomybė pagrįsta yra skirta kreditoriaus teisėtų lūkesčių apsaugai, nes egzistuojant deliktinei ar sutartinei atsakomybėms, šiuo atveju kreditorius galėtų būti laikomas silpnesniąja teisinio santykio šalimi, kurios apsauga yra prioritetas. Tam, kad būtų galimybė lengviau įvertinti solidarumo svarbą, galima pereiti prie pagrindinių solidariosios atsakomybės tikslų ir trumpos jų analizės, naudingos šiam rašto darbui.

1.2.1. Kreditoriaus interesų apsauga

Susipažinus bendrai su solidariąja civiline atsakomybe galima toliau analizuoti jos keliamus tikslus, kurie pasižymi ypatingu dėmesiu vienai iš prievolės šalių - kreditoriui. Bendrai kalbant solidarioji atsakomybė yra skirta sustiprinti prievolės įvykdymo užtikrinimą, kadangi, kaip yra žinoma iš teisinės praktikos, dažnas kreditorius susiduria su sunkumais siekiant visiško prievolės įvykdymo. Šiuo atveju solidarumas atlieka, autorės nuomone, pagalbinę funkciją, kadangi esant keblumams su vienu skolininku, negalinčiu įvykdyti prievolės, į pagalbą stoja likę kiti solidarieji skolininkai, kuriems būtent ir tenka atsakomybė užtikrinti prievolės įvykdymą. Tokio pobūdžio situacijas, kada skolininkai patys susitaria dėl solidariosios atsakomybės, sutinkame sutartiniuose santykiuose,

tokiuose kaip jungtinė veikla, kada skolininkai suvokia, jog jie solidariai atsakys už prievolės nevykdymą (Šekštelo, 2018, p. 48). Kreditoriaus interesų gynimas solidariosios prievolės atžvilgiu taip pat gali būti užtikrinamas kreditoriui pareikalavus prievolės įvykdymą sustiprinti akcesorine prievole – laidavimu, ir tokiu atveju už prievolės tinkamą įvykdymą solidariai atsakys ir pagrindinis skolininkas, ir laiduotojas (Mikelėnas, 2002, p. 130). Kaip yra žinoma, solidariosios civilinės atsakomybės atveju solidarumas apsunkina būtent skolininko teisinę padėtį, kadangi galiojant taisyklei „vienas už visus, visi už vieną“ gali būti atvejų, kada esant skolininkų daugumai tik vienas solidarusis skolininkas pilnai įvykdys prievolę kreditoriui. Tokiu atveju kreditoriaus interesas nors ir bus patenkintas, tačiau prievolę įvykdęs skolininkas atsidurs sunkesnėje padėtyje nei kiti likę skolininkai.

Numatant solidarią civilinę atsakomybę yra suteikiama sustiprinta apsauga kreditoriaus interesų atžvilgiu, kadangi solidariosios atsakomybės atveju prievolę bendraskoliai privalo įvykdyti visiškai, todėl vieno iš bendraskolių sudėtingesnė finansinė padėtis ar pakitęs teisinis statusas leidžia kreditoriui jaustis saugiam, jog vienam iš jų negalint tinkamai įvykdyti prievolės, į pagalbą stos pajėgusis bendraskolis. Tą patvirtina teiginys, kad šalys turi padėti viena kitai įgyvendinti joms tenkančias teises ir vykdyti pareigas, atskleisdamos būtiną informaciją, laiku informuodamos viena kitą apie prievolės vykdymo aplinkybių pasikeitimus ir pan. (Moisejevas, 2013, p. 704). Tai reiškia, kad kooperavimosi principo esmė ir yra sąžiningas šalių elgesys siekiant bendrai įgyvendinti egzistuojančią prievolę, todėl norint užtikrinti tinkamą kreditoriaus interesų apsaugą, ir pats kreditorius atitinkamais atvejais turėtų įsitraukti į bendraskolių prievolės įgyvendinimo procesą siekiant atkurti balansą, egzistavusį prieš prievolės neįvykdymą.

Iš pateiktos medžiagos ir analizės galima būtų apibendrinti šį diskutuotiną tikslą kaip vieną iš pagrindinių siekiamybių, kurios pilnam įgyvendinimui užtikrinti pakaktų sąžiningumo abiejų prievolės šalių atžvilgiu, kadangi atsirandant solidariai atsakomybei kreditoriaus interesai yra savaime pažeidžiami dėl pirminėje stadijoje skolininko neteisingai vykdyto iš prievolės kylančio įsipareigojimo ir bendraskoliai, kaip bus pateikiama vėliau, neretai stengiasi nesąžiningais veiksmais šios prievolės išvengti.

1.2.2. Atsakomybės paskirstymo lankstumas

Kitas tikslas, kurį įgyvendina solidarioji atsakomybė, yra atsakomybės paskirstymas. Tai reiškia, kad esant solidariajai atsakomybei kreditorius turi teisę pasirinkti iš kelių bendraskolių, kuris įvykdytų visą prievolę ar tik jos dalį, ir, jeigu kreditorius pasirenka tokiu atveju tik vieną bendraskolį, prievolę įvykdęs skolininkas turi teisę regresu tvarka

išsireikalausti iš likusių bendraskolių proporcingai įvykdytą prievolę (tokiu atveju tarp buvusių solidariųjų skolininkų solidarioji prievolė pasikeičia į dalinę).

Visi veiksmai, kuriuos turi atlikti skolininkas, yra reikšmingi kreditoriui (Ambrasienė, 2006, p. 30), tad galima būtų teigti, jog tai įtvirtina bendraskolių bendradarbiavimo tarpusavyje pareigą solidariosios atsakomybės atveju. Tai reiškia, kad bendraskoliai tarpusavy turi priimti tokius sprendimus, kurie nenuneigtų kreditoriaus interesų. Tai, pavyzdžiui, gali būti atvejai, kai vienas iš bendraskolių bankrutuoja, apie tai praneša tiek kreditoriui, tiek kitiems bendraskoliams, todėl likusieji gali užtikrinti prievolės įvykdymą net ir atsitikus tokiai prievolės įgyvendinimą apsunkinančiai aplinkybei. Be abejo, galima būtų mąstyti, ar visgi toks paskirstymo lankstumas yra sąžiningas bendraskolių vidiniuose santykiuose, ar jis nepažeidžia pačių skolininkų interesų ir pan. Tačiau bendrai vertinant visą solidariosios atsakomybės institutą bei aplikuoiant į aukščiau minėtą tikslą, toks prievolės įvykdymo paskirstymas tarp pajėgių bendraskolių būtent ir yra solidariosios atsakomybės esmė, kadangi visos įstatymų leidėjo pateikiamos teisės normos ar teismų išaiškinimai rodo nenuginčijamą faktą, jog tai remiasi į kreditoriaus interesų apsaugą.

Atsakomybės paskirstymo lankstumas taip pat gali pasireikšti, kai vieno iš skolininkų atleidimas nuo prievolės vykdymo kitus bendraskolius atleidžia tik nuo tos dalies (Ambrasienė, 2006, p. 94). Šiuo atveju kreditoriaus reikalavimų apimtis proporcingai sumažėja ir kiti bendraskoliai gali patirti mažesnę finansinę naštą įvykdant prievolę. Būtent tai ir patvirtintų kreditoriaus lankstų požiūrį į solidarios atsakomybės esmę, nes kreditoriui svarbiausias yra pats prievolės įvykdymo faktas, todėl ir gali būti suteikiama tokio pobūdžio išlyga siekiant pagrindinio tikslo.

Apibendrinant šį tikslą būtų galima sakyti, kad nors iš pirmo žvilgsnio atrodo, jog atsakomybės paskirstymo lankstumas yra skirtas konkrečiai tik kreditoriaus interesams patenkinti, visgi teisingas suvokimas leidžia daryti išvadą, kad šiuo tikslu siekiama naudos ir paties bendraskoliams paskirstant naštą šios prievolės įvykdymui. Civilinės atsakomybės esmė yra kreditoriaus interesų patenkinimas esant civilinės teisės pažeidimui, šiuo atveju deliktinės ar sutartinės, todėl atsakomybė, kaip ji bus įvykdyta, yra ir paties asmenų daugeto atsakomybė, kurią jie privalo įgyvendinti.

1.3. Solidariosios civilinės atsakomybės rūšys

Kadangi šio rašto darbo pradžioje buvo aptarti pagrindai, iš kurių gali kilti solidarioji civilinė atsakomybė, galima pereiti prie detalesnės jų analizės ir juos analizuoti šiek tiek

detaliau, remiantis tiek teisės doktrina, tiek aktualia teismų praktika. Bendras solidariosios atsakomybės reglamentavimas deliktų ir sutarčių teisėje identifikuojamas problemas, aktualias tolimesnei darbo daliai. Pagal Kasacinio teismo suformuotą praktiką, yra išaiškinta, kad solidarioji prievolė pagal atsiradimo pagrindą gali būti mišrioji (2016 m. balandžio 1 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-192-219/2016), tad šioje darbo dalyje bus pateikiami taip pat paaiškinimai atvejų, kada tokia teismo suformuluota išvada yra identifikuojama ir kaip ji yra pritaikoma praktikoje.

1.3.1. Solidarioji deliktinė atsakomybė

Solidariąją deliktinę atsakomybę galima apibrėžti kaip kelių asmenų bendrai atliekama prievolė žalą patyrusiam nukentėjusiajam, kuri atsirado dėl asmenų daugeto neteisėtų veiksmų ar neveikimo. Ši solidariosios atsakomybės nuostata yra reglamentuota CK 6.6 str. 3 d. ir 6.279 str., tačiau solidarumą deliktinės atsakomybės atveju taip pat galima pagrįsti remiantis teismų praktikoje suformuotu sisteminiu CK 6.263 str. ir 6.246 str. 1 d. normų aiškinimu, įtvirtinančiu vadinamąją generalinio delikto taisyklę, kurios pagrindas yra bendro pobūdžio rūpestingumo ir atsargumo pareigos pažeidimas, sukėlęs kitam asmeniui žalos (2018 m. spalio 30 d. LAT nutartis Nr. e3K-7-143-684/2018). Būtent šių aktualių teisės normų aiškinimas leidžia suprasti, jog deliktų teisėje solidarioji atsakomybė gali būti naudojama kaip nukentėjusiojo teisių užtikrinimo būdas, kadangi tokiu būdu yra siekiama visiškos žalos atlyginimo. Tačiau dėl ganėtinai plataus šio instituto pobūdžio, šiame darbe bus analizuojama tik tokie keblumai, kurie yra svarbūs analizuojant solidariosios atsakomybės probleminius aspektus kaip tokius.

Solidariosios atsakomybės taisyklė deliktinės atsakomybės kontekste taikoma tuo atveju, jei nėra pakankamo pagrindo priskirti jos atskiras dalis konkretiems asmenims ir pagal neteisėtus veiksmus ir kilusią žalą saistančio priežastinio ryšio pobūdį nustatomas bendrininkavimas siaurąja prasme (2023 m. spalio 31 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-262-684/2023). Pagal aktualią teismų praktiką bendrininkavimas siaurąja prasme yra skirstomas į subjektyvųjį ir objektyvųjį bendrininkavimus, kuriuos ir galima analizuoti šiek tiek plačiau.

Subjektyvusis bendrininkavimas yra nustatomas tais atvejais, kai keli pažeidėjai veikia bendrai, t. y. turėdami bendrą ketinimą sukelti žalą (2023 m. birželio 14 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-174-378/2023). Svarbu pažymėti, kad subjektyviajam bendrininkavimui nustatyti taip pat užtenka aplinkybių, kurios leidžia numanyti, kad asmuo, tiesiogiai nepadaręs žalos, tačiau žino apie kitų asmenų neteisėtą veikimą ar neveikimą ir nesiima

jokių veiksmų, leidžiančių sustabdyti žalos atsiradimą. Tai reiškia, kad subjektyviajam bendrininkavimui konstatuoti, dažniausiai, pakanka nustatyti priežastinį ryšį tarp asmenų daugeto neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos, kurią bendrininkai sukėlė nukentėjusiajam ir dėl to privalo žalą atlyginti solidariai. Tačiau nors iš pirmo žvilgsnio tokiuose teisiniuose santykiuose ir atrodo akivaizdi solidarioji deliktinė atsakomybė, visgi neretai teismai susiduria su priežastinio ryšio nustatymo komplikuotumu, apie kurį detalesnę analizę bus pateikiama tolimesnėje šio darbo dalyje. Bendrai kalbant, deramas subjektyviojo bendrininkavimo nustatymas teismams leidžia lengviau taikyti tinkamą atsakomybės rūšį kompleksinėse situacijose bei tokiu būdu užtikrinti deliktinės atsakomybės tikslo įgyvendinimą.

Objektyvųjį bendrininkavimą teismams, galima sakyti, yra šiek tiek sudėtingiau identifikuoti, nes jis nustatomas, kai kelių asmenų pavieniai veiksmai, neturint tikslo sukelti žalą, buvo būtinoji priežastis žalai atsirasti. Šiuo atveju konstatuojamas teisinio priežastinio ryšio tarp kiekvieno iš pažeidėjų veiksmų ir atsiradusios žalos egzistavimas (2023 m. birželio 14 d. LAT nutartis Nr. e3k-3-174-378/2023). Remiantis šiuo išaiškinimu yra matoma aiški problema solidariai atsakomybei taikyti, nes teismai yra įpareigojami teisingai identifikuoti žalą padariusių asmenų neteisėtų veiksmų bendrumą, kurie, kaip bus pateikia kitoje šio darbo dalyje, kelia sudėtingumą dėl kartais būtinybės juos preziumuoti net jei *expressis verbis* nėra nustatyti, o, kaip yra teigiama, būtent asmenų veiksmai lemia objektyvųjį bendrininkavimą. Tokiais momentais yra identifikuojama neproporcinga našta nukentėjusiajam įrodyti tų veiksmų neteisėtumo faktą, nulėmusį susiklosčiusią situaciją, ir teismams tenkančią pareigą formuoti naują praktiką, kurioje būtų praplečiamos solidariosios deliktinės atsakomybės teisiškai pagrįstos jos taikymo ribos.

Taigi, kaip yra matoma pateiktoje analizėje, solidarioji deliktinė atsakomybė sukuria visas prielaidas nukentėjusiajam teisę į visišką žalos atlyginimą, net jei ir iš pirmo žvilgsnio minėto bendrininkavimo siaurąją prasme nustatyti negalima. Autorės nuomone, didžiausi iššūkiai, su kuriais yra susiduriama šiais atvejais, yra teismų bandymas prioretizuoti dalinę atsakomybę argumentuojant priežastinio ryšio ar neteisėtų veiksmų indėlį dėl atsiradusios žalos, taip modifikuojant solidarumo aspektą deliktinėje atsakomybėje. Ypatingai ši tendencija yra pastebima vertinant žalą, atsiradusią dėl valstybės institucijų ar pareigūnų neteisėtų veiksmų, apie kuriuos bus kalbama vėliau. Tačiau nepaisant šios kritikos, galima būtų teigti, kad solidarioji deliktinė atsakomybė atlieka svarbų vaidmenį ginant nukentėjusiojo interesus, nepaisant jos komplikuotumo.

1.3.2. Sutartinė solidarioji atsakomybė

Dažniausiai sutartinė solidarioji atsakomybė kyla iš sutarties, kurioje šalys sulygo, kad bus taikoma solidarioji atsakomybė, pažeidimo. Kalbant apie tikrąjį solidarumo tikslą sutartinėje atsakomybėje, galima būtų pasinaudoti teiginiu, kad sutarčių teisė gina finansinio pobūdžio interesą (Selelionytė-Drukteinienė, 2013, p. 1011), kuris patvirtintų solidariosios atsakomybės bendrai keliamą tikslą – kreditoriaus interesų apsaugą, nes egzistuojant solidarumui sutarties pažeidimo atveju, kreditoriui yra taikoma platesnio pobūdžio apsauga. CK šeštosios knygos komentare yra pateikta svarbi išlyga, teigianti, kad šalys neprivalo tiesiogiai sutarty įvardyti „solidarioji“ ar „solidariai“, nes konstatuoti galima ir be žodžių (Mikelėnas, 2003, p. 25). Šios išlygos praktinio naudojimo problematiką bus galima apžvelgti vėliau, kai bus kalbama apie specifines sutarčių rūšys, tokias kaip laidavimo sutartis ar jungtinė veikla.

Sutartinė solidarioji atsakomybė suteikia teisę kreditoriui reikalauti prievolės įvykdymo iš bet kurio skolininko, tačiau esant, kaip pavyzdys, laidavimo santykiams, gali kilti keblumų. Pastarieji gali daryti neigiamą poveikį kreditoriaus teisėtiems lūkesčiams dėl tinkamo prievolės įvykdymo, kai, pavyzdžiui, kreditorius susiduria su vieno iš bendraskolių bankrotu ar pan. Taip pat svarbu paminėti atvejus, kai kylant ginčui dėl sutarties pažeidimo, gali būti nustatyta mišrioji prievolė, turinti tiek sutartinės, tiek deliktinės atsakomybės bruožų. Tą pagrindžiančiu pavyzdžiu galėtų būti Kasacinio teismo 2016 m. balandžio 1 d. nagrinėta civilinė byla Nr. 3K-3-192-219/2016, kai atsakovėms prievolė kilo iš dviejų skirtingų pagrindų, nes sutartiniuose santykiuose solidarioji atsakomybė nebuvo numatyta, o tuo tarpu deliktinė atsakomybė atsirado dėl valstybės ir savivaldybės neteisėtų veiksmų. Bylos faktinės aplinkybės rodo, jog ši situacija atsirado dėl to, kad atsakovės (valstybė ir savivaldybė bei jas atstovaujančios įmonės) išdavė ieškovei (bankrutavusiam privačiam juridiniam asmeniui) leidimus aukciono būdu įsigytame sklype statyti gyvenamosios paskirties pastatus, tačiau teismai dėl prokuroro prašymų apginti viešąjį interesą tuos leidimus panaikino. Ieškovė dėl tokių valstybės ir savivaldybės veiksmų patyrė tiesioginius ir netiesioginius nuostolius bei neturtinę žalą, todėl ieškovė kreipėsi į Kasacinį teismą su ieškiniu, kuriame buvo būtent prašoma solidariosios atsakomybės taikymo valstybės ir savivaldybės atžvilgiu. LAT konstatavo atsakovų solidarią atsakomybę nepaisant skirtingų prievolių kilimo pagrindų, nes solidarioji prievolė pagal atsiradimo pagrindą gali būti mišrioji, t. y. vienam skolininkui atsirasti iš sutarties, kitam – pagal įstatymą, todėl yra svarbu nustatyti kiekvieno skolininko civilinės atsakomybės sąlygas. Teigtina, kad tokia teismo nutartimi yra patvirtinamas anksčiau minėtas tikslas – kreditoriaus interesų apsauga,

kadangi siekiant maksimaliai apsaugoti ieškovo teises, vietoj dalinės atsakomybės buvo pasirinkta taikyti solidariąją. Ir būtent šiame pavyzdyje galime matyti solidariosios prievolės specifiką sutartiniuose santykiuose, kadangi jos taikymas leidžia pamatyti teismų teisingą sampratą, leidžiančią formuoti reikšmingus precedentes.

Apibendrinant, sutartinė solidarioji atsakomybė dėl sutarties šalių laisvos valios gali būti netaikoma, tačiau įstatymų leidėjo apsauga, reglamentuojanti atvejus, kada solidarioji atsakomybė turi būti taikoma, suteikia kreditoriui plačią finansinę apsaugą, leidžiančią ginčiuose dėl sutarties pažeidimo garantuoti tinkamą prievolės įvykdymą. Be abejo, kaip ir dauguma prievolių teisės institutų, sutartinė solidarioji atsakomybė turi aktualių šiam darbui iššūkių ar bendrai Lietuvos teisinei sistemai, tačiau identifikuojant juos, jie gali būti išsprendžiami kuriant vientisą požiūrį apie sutartinę solidariąją atsakomybę.

2. SOLIDARIOSIOS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS PROBLEMINIAI ASPEKTAI ATSKIRŲ KATEGORIJŲ TEISINIUOSE SANTYKIUOSE

Kadangi bendrieji solidariosios civilinės atsakomybės ypatumai buvo aptarti ankstesniuose skyriuose, galima pereiti prie atskirų kategorijų teisiniuose santykiuose kylančių probleminių aspektų. Be abejonės, problemos, susijusios su šiuo teisės institutu, yra pastebimos ne tik analizuojant teismų praktiką, tačiau ir skaitant teisės doktriną. Kaip žinoma, solidarioji atsakomybė yra gana dažnai praktikoje taikomas teisės institutas, kuris, neretais atvejais, sukelia keblumų dėl netinkamai interpretuojamų jos sąlygų ar kitų aspektų. Todėl šiame skyriuje pagrindiniu tikslu yra laikomas probleminių aspektų išryškinimas, jų analizė bei galimos priežastys, nulemiančios tokios problemos atsiradimą sutarčių ir deliktų teisėje taikant solidariąją atsakomybę.

2.1. Solidarioji civilinė atsakomybė deliktų teisėje

Remiantis CK ir kitais aktualiais įstatymais (Akcinių bendrovių įstatymo ir pan.) deliktų teisėje yra nustatyti atvejai, kada už žalos padarymą atsakingi asmenys atsako solidariai. Kaip yra žinoma, solidarioji atsakomybė deliktų teisėje yra taikoma tik tada, kai nėra galimybės atsakomybę paskirstyti dalimis atsakingiems asmenims. Kasacinis teismas vienoje iš nutarčių yra pateikęs išaiškinimą, kad solidarioji atsakomybė tokiems santykiams taikoma tada, kai yra bent viena iš šių sąlygų: 1) asmenis sieja bendri veiksmai dėl padarinių; 2) asmenis sieja bendri veiksmai dėl neteisėtų veiksmų, t. y. šiuo atveju solidarioji atsakomybė galima, net jei neteisėtai veikęs asmuo tiesiogiai nepadarė žalos, bet žino apie tiesiogiai žalą padariusio asmens veiksmų neteisėtumą; 3) asmenys, nors tiesiogiai ir nepadarė žalos, bet prisideda prie jos kurstymo, inicijavimo ar provokacijos, t. y. iš esmės juos sieja bendra kaltė, nesvarbu, tai padaryta tyčia ar dėl neatsargumo; 4) asmenų nesieja bendri neteisėti veiksmai ir jie vienas apie kitą nežino, bet padaro žalos, ir neįmanoma nustatyti, kiek vienas ar kitas prisidėjo prie tos žalos atsiradimo, arba žala atsirado tik dėl jų abiejų veiksmų; 5) pareiga atlyginti žalą atsiranda skirtingu pagrindu (pvz., sutartinės ir deliktinės atsakomybės pagrindais); 6) žalą padaro asmuo, o kitas asmuo yra atsakingas už šio asmens veiksmus (2008 m. kovo 26 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-59/2008). Tai reiškia, kad solidarioji atsakomybė deliktiniuose santykiuose yra taikoma išimtiniais atvejais.

Atsižvelgiant į formuojamą teismų praktiką, galima teigti, jog yra identifikuota daug problemų, aktualių šiame rašto darbe atliekamai analizei. Dažnai šios problemos suponuoja

prielaidas netinkamam teisės normų aiškinimui ar nevienodam Kasacinio teismo formuojamos praktikos taikymui. Dėl to toliau bus pateikiamos dažniausiai, autorės nuomone, sutinkamos solidariosios atsakomybės taikymo problemos deliktų teisėje.

2.1.1. Valstybės neteisėtų veiksmų kvalifikavimas

Kaip yra matoma iš aktualios teismų praktikos, neteisėtų veiksmų kvalifikavimas yra ganėtinai opi problema siekiant išsiaiškinti solidariosios atsakomybės taikymą. LAT 2021 m. gruodžio 22 d. civilinėje byloje Nr. e3K-3-344-701/2021 nagrinėjo klausimą dėl atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų. Pagrindinė problema, nagrinėta šioje byloje, yra ta, jog pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai neteisingai nustatė atsakovų neteisėtus veiksmus ir dėl jų veiksmiais nulemtos žalos ieškovams buvo neteisingai nustatyta atsakomybė – vietoje solidariosios atsakomybės, teismai konstatavo dalinę. Nagrinėjant šį atvejį yra matoma problematika, kai teismai netinkamai įvertina bylos faktines aplinkybes, susijusias su neteisėtais veiksmiais, ir tokiu būdu yra sukuriamas nuo praktikos nukrypstantis atsakomybės taikymas. Neteisėti veiksmai turi būti vertinami ne tik paskutinėje stadijoje nustatinėjant atsakomybės taikymą, tačiau ir bendrai vertinant juos atsiradimo momentu, kadangi kartais užtenka nustatyti, kad jie yra ne tik kad vienintelė, bet pakankama priežastis žalai atsirasti, kaip ir buvo nustatyta minimos bylos kontekste (2021 m. gruodžio 22 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-344-701/2021). Kaip buvo minėta ankstesnėje šio darbo dalyje, ši Kasacinio teismo nutartis patvirtina prieš tai minėtą teiginį, jog teismai prioretizuoja dalinę atsakomybę vietoje solidariosios, nors pastarosios taikymui yra nustatytos visos reikalingos aplinkybės. Visgi dėl keblaus sisteminio teisės normų ir šiame klausime suformuotos teismų praktikos suvokimo, neteisinga interpretacija gali lemti solidariosios atsakomybės netaikymą.

Kitas Kasacinio teismo išaiškinimas, išryškinantis problematiką, yra nustatytas 2017 m. kovo 2 d. nutartyje Nr. e3K-3-99-701/2017, kurioje Kasacinis teismas pasisakė, kad neteisėtumas gali būti suprantamas ne tik kaip sutartyje ar įstatymuose nustatytos prievolės nevykdymas ar netinkamas vykdymas, įstatymo reikalavimų nepaisymas, bet ir bendro pobūdžio pareigos elgtis rūpestingai pažeidimas (2017 m. kovo 2 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-99-701/2017). Apibendrinant šią mintį būtų galima teigti, jog neteisėtumo samprata dažnai gali būti painiojama su baudžiamosios teisės principais. Tačiau, kas ir yra matoma iš teismų praktikos, žalos padarę asmenys turi vertinti retrospektyviai savo veiksmų legalumą, dėl kurių jiems kyla deliktinė atsakomybė, kadangi CK nėra nustatyto išsamaus sąrašo, kuriame būtų pateikti visi įmanomi neteisėtų veiksmų atvejai. Individualios

situacijos reikalauja nuolatos kintančių kriterijų vertinant veiksmų teisėtumą. Tai patvirtina ir Konstitucinio Teismo nutarime pateiktas išaiškinimas teigiantis, kad visuminis teisinis reguliavimas negali būti toks, kad jo diferencijavimas sudarytų prielaidas tą teisinį reguliavimą interpretuoti kaip suponuojantį išsamaus (baigtinio) sąrašo atvejų nustatymą (Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas), todėl vadovavimasis šabloniniais neteisėtais veiksmais nebūtų laikomas teisingu požiūriu. Egzistuojant generalinio delikto taisyklei turėtų egzistuoti ir objektyvi neteisėtų veiksmų samprata, kadangi reikia kliautis ne tik įstatymo raide, tačiau ir kintančiomis priimtinomis moralės normomis, kurių pokytis yra neišvengiamas. Todėl norint teisingai vertinti neteisėtumo faktą atsiradusioje žaloje dėl valstybės institucijų ar pareigūnų, reikia vadovautis kompleksiniu aiškinimu ir supratimu.

Kaip yra žinoma, norint taikyti civilinę atsakomybę, turi būti nustatyti visi tam reikalingi kriterijai, tačiau siekiant pritaikyti deliktinę atsakomybę esant valstybės institucijų kaltei, jų neteisėtus veiksmus reikia vertinti baudžiamąja ir civiline tvarka, kadangi nustatant procesinio veiksmo įforminimo pažeidimą, pastarasis turi būti susietas su tokiu neteisėtumu, kuris teiktų pagrindą taikyti civilinę atsakomybę pagal CK nustatytas teisės normas. Yra žinoma, kad norint taikyti valstybės institucijoms atsakomybę už jų neteisėtą veikimą ar neveikimą, yra privalu įvertinti situacijos kompleksiskumą ar sudėtingumą todėl, kad valstybės institucijos ar pareigūnai formaliai gali teisingai elgtis, tačiau civilinės teisės kontekste jų elgesys nesiekia nustatytų standartų, taikytinų deliktinei solidariajai atsakomybei formuoti (2010 m. gegužės 3 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-200/2010).

2.1.2. Priežastinio ryšio komplikotumas

Kalbant apie priežastinį ryšį ir jo svarbą nustatinėjant solidariąją atsakomybę yra gausu praktinių pavyzdžių, kuriuose yra matoma, kaip skirtingų instancijų teismai nevienodai geba įvertinti priežastinio ryšio indėlį į atsiradusią žalą. Yra žinoma, kad priežastinio ryšio pobūdis, galima sakyti, nulemia taikomos atsakomybės specifiką, kadangi yra nustatomas bendrininkavimas siaurąja arba plačiąja prasme ir tai lemia teismo sprendimą (2014 m. kovo 3 d. LAT nutartis Nr. 3K-7-144/2014).

Priežastinio ryšio komplikotumą reikėtų pradėti nuo LAT pateikto išaiškinimo, kuriame yra teigiama, kad žala gali atsirasti tiesiogiai, ir galima situacija, kai asmens veiksmais tiesiogiai nepadaryta žalos, tačiau sudarytos sąlygos žalai atsirasti ar jai padidėti (Teismų praktikos dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo apžvalga, 2018). Autorės nuomone, analizuojant šį teiginį galima prieiti prie išvados, kad šis Kasacinio teismo

pateiktas išaiškinimas praplečia ribas solidariosios civilinės atsakomybės taikymui. Taip yra manytina dėl to, kad priežastinio ryšio nustatinėjimas daugybinio priežastingumo atveju yra komplikuojamas dėl neteisingai interpretuojamos Kasacinio teismo formuojamos praktikos, todėl toliau remiantis aktualia teismų praktika bus siekiama tai pagrįsti.

Analizuojant teismų praktiką, teigtina, kad bene komplikuočiausiai yra nustatinėjami subjektyviojo ir objektyviojo bendrininkavimo atvejai deliktų teisėje, taip pat problemų kyla nustatinėjant teisinį priežastinį ryšį, kai yra vertinamas neteisėtumo faktas ir nors formaliai veiksmai yra laikomi teisėtais, tačiau dėl nepakankamo rūpestingumo tampa pavojingais, kurie laikytini atsiradusios žalos priežastimi. Vienoje iš rezonansinių nutarčių, vadinamojoje gyvsidabrio byloje, Kasacinis teismas pasisakė, kad faktas, jog valstybės neveikimą su atsiradusiais žalingais padariniais sieja netiesioginis priežastinis ryšys, nereiškia žalos atlygintinumo panaikinimą (2019 m. birželio 6 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-148-248/2019). Galima būtų manyti, kad teismui pakanka nustatyti netiesioginio priežastinio ryšio egzistavimą ir tampa aišku, kad visos atsakomybei atsirasti būtinosios sąlygos yra nustatytos ir belieka nustatyti taikomos atsakomybės specifiką. Tačiau šiuo atveju ir prasideda keblumai, kuriuos galima matyti skaitant darbe pateiktą aktualią teismų praktiką, kadangi neretai teismų sprendimuose yra matoma tendencija neteisingai pritaikyti atsakomybę. Tai reiškia, kad nors teismai ir teisingai gali įvardinti visas bylai svarbias faktines aplinkybes nustatinėjant netiesioginį priežastinį ryšį, tačiau nepritaiko esminių taisyklių, kurios yra svarbios solidariosios ar dalinės atsakomybės taikymui. Šiuo atveju turima omenyje tai, kad: teismas gali suklysti pritaikydamas solidariąją atsakomybę tuo atveju, kai yra nustatoma, kad dėl asmens veiksmų ar neveikimo jau padaryta žala tik padidėja, ir padidėjimas gali būti atribotas nuo pirminės žalos, nors iš tiesų šioje situacijoje žala yra dali ir turėtų būti taikoma dalinė atsakomybė (Atskiri griežtosios deliktinės atsakomybės atvejai Lietuvos kasacinėje jurisprudencijoje, 2018).

Kitas pavyzdys, susijęs su priežastinio ryšio problematika, yra 2023 m. birželio 14 d. LAT nutartis Nr. e3k-3-174-378/2023, kurioje Kasacinis teismas pasisakė dėl vieno iš svarbiausių kriterijų – teisinio priežastinio ryšio. Kada yra nustatomas objektyvusis bendrininkavimas ir teisinis priežastinis ryšys, yra svarbu nustatyti teisingą veiksmų bendrumo ir žalos nedalomumo sąveiką, kuri parodo priklausomybę nuo vienas su kitu nesusijusių, bendrai neatliktų veiksmų ir iš to kylančias pasekmes. Taip pat yra paminėta ir kita svarbi sąlyga, nagrinėjant dauginį priežastingumą – *conditio sine qua non* (būtina sąlyga, be kurios neįmanoma ką nors pradėti) testas. Skaitant teismų praktiką yra pastebima problematika būtent šiuo klausimu, kadangi teismai arba neteisingai atlieka šį testą jo nemodifikuodami esamai situacijai, susijusiai su dauginiu priežastingumu, arba jo neatlieka

bendrai, nes, atsižvelgiant į konkrečias bylos aplinkybes, atsakomybė vienam iš asmenų gali būti netaikoma, jeigu nėra nustatomas faktinis priežastinis ryšys (2023 m. birželio 14 d. LAT nutartis Nr. e3k-3-174-378/2023). Taip pat praktikoje yra minima, kad teisingai nustatyto priežastinio ryšio pobūdis padeda nustatyti, kada pažeidėjams taikytina solidarioji, kada – dalinė atsakomybė (2021 m. gruodžio 22 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-344-701/2021). Būtent tai ir norima akcentuoti kalbant apie priežastinio ryšio problematiką solidariosios atsakomybės taikyme, kadangi nenustačius bendrininkavimo siaurąja prasme, atsakomybė tampa dalinė ir kiekvienas pažeidėjas yra identifikuojamas pagal indėlį žalai atsirasti. (2021 m. gruodžio 22 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-344-701/2021). Teisingas *conditio sine qua non* testo taikymas praktikoje ir teisinio priežastinio ryšio nustatymas palengvina taikytinos atsakomybės specifiką, kadangi teisėtai pagrįstas tiek teisės normų, tiek teismų praktikos išaiškinimas, leidžia susiaurinti taikytinos atsakomybės pobūdį. Galima būtų teigti, kad neteisingai kvalifikuojant dalinę atsakomybę vietoje solidariosios, būtų pažeidžiami kreditoriaus teisėti lūkesčiai, kadangi būtų sumažinami šansai dėl tinkamo prievolės įvykdymo.

Taip pat kita problema, kurią reikėtų akcentuoti ir su kuria susiduria teismai, yra alternatyviųjų priežasčių įtaka solidariosios atsakomybės taikymui. Kaip yra žinoma tiek iš teisės doktrinos, tiek iš teismų praktikos, egzistuojant alternatyviosioms priežastims, galioja priežastinio ryšio prezumpcija, numatyta CK 6.279 str. 4 d. 2015 m. liepos 3 d. LAT nutartyje Nr. 3K-3-429-313/2015 (S) yra pateikęs sąrašą aplinkybių, kada būtent priežastinio ryšio prezumpcija tampa validi: 1) du ar daugiau asmenų savo neteisėtais veiksmais sukėlė riziką, kuri teisiškai gali būti priskirta jiems, ir ji, tikėtina, lėmė žalos atsiradimą; 2) žala galėjo atsirasti dėl kiekvieno iš jų veiksmų; 3) dėl kurio konkrečiai veiksmų žala atsirado, negalima nustatyti (2015 m. liepos 3 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-429-313/2015 (S)). Analizuojant šias minėtinas aplinkybes teigtina, kad ši prezumpcija gali būti lengvai nugrinčijama įrodžius nesant vienai iš šių aplinkybių ir būtent čia teismai susiduria su problemomis, kada yra neatsižvelgiama į šias sąlygas pažeidžiant įrodymų vertinimą, teismas gali nustatyti solidariąją atsakomybę, kai iš tiesų, teisingai įvertinus visas aplinkybes, yra dalinė atsakomybė. Apie alternatyviųjų priežasčių taikymą Lietuvos teisinėje sistemoje nėra randama daug šiam darbui naudingos medžiagos, tačiau bendrai analizuojant teismų praktiką, būtų galima teigti, kad šiai aplinkybei esant siauresnio pritaikymo praktikoje, problema, kurią įžvelgia autorė, yra susijusi su šios prezumpcijos nugrinčijimu. Asmuo, kuris yra pripažįstamas solidariai atsakingu dėl preziūmuojamo priežastinio ryšio, gali paprastai išvengti jam gresiančios atsakomybės, jeigu tik įrodo, kad

jis savo veiksmais neprisidėjo prie atsiradusios žalos ir tokiu būdu nuneigti solidarios atsakomybės taikymą.

Norint apibendrinti visas minėtas problemas, pagrįstas būtų teiginys, kad CK 6.247 str. pateikiamas priežastinio ryšio apibūdinimas įtvirtina lankstaus priežastinio ryšio doktriną (Mikelėnas, 2003, p. 338). Iš esmės ši doktrina taip pat yra pagrindžiama per teismų praktikoje sutinkamus pavyzdžius, kai teismai turi galimybę vertinti reikšmingas aplinkybes konkrečioje situacijoje. Tačiau vertinant Kasacinio teismo formuojamą praktiką, būtų galima teigti, kad šis teiginys pabrėžia sudėtingumą teisingam priežastinio ryšio nustatymui. Taip yra todėl, kad toks teisinis reglamentavimas suteikia plačią diskreciją teismams vertinti priežastinio ryšio esmę ir reikšmę, tačiau kartais neindividualizuojant šios sąlygos konkrečiam faktinių aplinkybių visetui, tai nulemia teisiškai nepagrįstą implementavimą ir atsakomybės taikymą deliktų teisėje. Ši problematika išlieka vis dar ryški objektyvaus bendrininkavimo atvejais, kada teismams tampa sudėtingiau vertinti objektyvumo aspektą priežastinio ryšio nagrinėjimo klausime. Taip pat pilkaja zona yra alternatyviųjų priežasčių taikymas, kadangi tokio pobūdžio bylose teismai prioretizuoja dalinės atsakomybės taikymą vien tik dėl priežastinio ryšio prezumpcijos galimo nugrinčijimo.

2.1.3. Kaltės nustatymas

Kalbant apie deliktinę solidariąją atsakomybę, be abejonės, privalu yra paliesti ir kaltės, kaip vienos iš sąlygų problematiką, siekiant taikyti šią atsakomybę. Kaip yra žinoma, deliktų teisėje valstybės institucijoms gali būti pritaikyta atsakomybė be kaltės, kaip tai yra reglamentuota CK 6.272 str. Tokiu atveju, yra susiduriama su komplikuoju atsakomybės taikymu, kuris, neretai, tampa problema ne tik nukentėjusiems asmenims, bet ir pačiai valstybei.

Valstybei už jos institucijų ar pareigūnų atliktus veiksmus atsakomybė be kaltės gali būti taikoma, jeigu yra nustatomos trys sąlygos: neteisėti veiksmai, žalos faktorius ir, kas be ko, priežastinis ryšys. LAT ne kartą yra pateikęs išaiškinimą, susijusį su valstybės atsakomybe, nutartyse dėl atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl valdžios institucijų neteisėtų veiksmų. Kaip yra teigiama vienoje iš bylų, tokiais atvejais yra taikomas specifinis kriterijus – pareigūnų klaidos esminė reikšmė asmens teisių pažeidimui (2019 m. lapkričio 25 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-353-313/2019). Tai reiškia, kad norint taikyti deliktinę solidariąją atsakomybę valstybės institucijoms ar jų pareigūnams, turi būti nustatytas esminis faktas, lėmęs žalos atsiradimą, kuris tiesiogiai nėra minimas

reglamentuotuose teisės aktuose (2023 m. gruodžio 14 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-306-969/2023). Neretai yra pastebimi neatitikimai tarp Kasacinio teismo suformuotos praktikos taikymo žemesnės instancijos teismuose, kadangi yra gausu pavyzdžių, kai pirmoji instancija geba įvertinti kompleksiskai susiklosčiusią situaciją ir nustato valstybės atsakomybę bei pritaiko solidariai atsakyti valstybės institucijas už jų padarytą žalą, o apeliacinė instancija priima priešingą sprendimą nenustačiusi valstybės atsakomybės (2019 m. spalio 3 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-283-1075/2019), ir tokiu būdu yra sukuriamą probleminė situacija nukentėjusiojo atžvilgiu, kadangi asmens teisių pažeidimo fakto nebuvimą jie konstatuoja tik reglamentuotomis teisės normomis nepaisydami netiesiogiai keliamų reikalavimų. Teigtina, kad kaltės klausimo kompleksiskumas sukuria terpę piktnaudžiavimui valstybės institucijoms ar pareigūnams kliautis tik įstatymo raide nuošalyje paliekant nukentėjusiojo interesus, kas iš esmės prieštarauja bendrai deliktų teisės sampratai, ir tokiu būdu yra sukuriamą terpė išvengti atsakomybės pamirštant implementuoti valstybės atsakomybę be kaltės.

2024 m. gruodžio 12 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-243-403/2024 yra taip pat aktualus pavyzdys, iliustruojantis problematiką kaltės nustatyme. Šioje byloje pagrindinis ginčijamas klausimas buvo skirtingai traktuojama bendrovės vadovo civilinė atsakomybė dėl nustatytos kaltės. Kasacijoje yra suformuota praktika, kad juridinio asmens valdymo organams civilinė atsakomybė kyla esant dideliame neatsargumui ar tyčiai (2024 m. gruodžio 12 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-243-403/2024). Tai reiškia, kad bendrovės vadovo civilinė atsakomybė savo teisine prigimtimi yra deliktinė atsakomybė. Ir šiuo atveju teismai, norėdami teisingai taikyti šią atsakomybę, susiduria su problema, kad jeigu nėra teisingai nustatomos neteisėtumo, žalos ar priežastinio ryšio tarp jų sąlygos, vadovo kaltė negali būtų preziumuojama, kaip kad yra nustatyta CK 6.248 str. 1 d. ir tokiu būdu yra sukuriamą terpė lengvai nuneigti įmonės vadovui kaltės faktorių. Šioje byloje teismai turėjo aiškintis dėl *de facto* ir *de jure* vadovų atsakomybės ir jų kaltės, atliekant vadovo pareigas ir štai čia iškyla problema dėl teisėtai pritaikomos atsakomybės formos, kadangi pirmosios instancijos teismas nenustatė faktinio ir teisinio pagrindo taikyti deliktinę solidariąją atsakomybę, kai tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas nustatė būtent egzistuojant faktą, esant solidariai valdymo organų atsakomybei, nors vadovo pareigas jie ėjo skirtingais periodais. Ir ties čia būtų galima, autorės manymu, teigti, kad nustačius valdymo organų ar vadovo kaltę, solidarioji deliktinė atsakomybė neturėtų būti savaimė atmetama kaip neatitinkanti visų jai keliamų sąlygų, kadangi yra gausu praktikos pavyzdžių, kai egzistuojant skolininkų daugumai dėl atsiradusios žalos jie prisidėjo subjektyviai ir deliktinės solidariosios atsakomybės taikymas tokioje situacijoje būtų tinkamas.

Taigi, kaip yra matoma iš pateiktų pavyzdžių, kaltės nustatymo specifika yra ne mažiau sofistiška nei kitų prieš tai minėtų probleminių aspektų deliktinėje solidarioje atsakomybėje. Esminė reikšmė, turintį poveikį teisingos praktikos formavimui ir taikymui yra siaura kaltės kaip tokios sąlygos deliktinei atsakomybei kilti samprata, leidžianti kurti klaidingus precedentus teismų sistemoje. Atsakomybės be kaltės instituto taikymo dilema išlieka aktuali ir šių dienų kontekste dėl prieš tai minėto siauro jos suvokimo, leidžiančio teisiškai pagrįstai praplėsti jos identifikavimo ribas solidarioje deliktinėje atsakomybėje bei užtikrinant teisėta nukentėjusiojo lūkestį į visišką žalos atlyginimą dėl patirtos žalos, kuria sukelia valstybės institucijos ar pareigūnai.

2.1.4. Solidariosios civilinės atsakomybės fragmentiškumas civilinės atsakomybės draudime

Kalbant apie problemas solidariosios deliktinės atsakomybės atžvilgiu, yra privaloma paliesti ir civilinės atsakomybės draudimą. Pagal deliktų teisės normas draudimo kompanija ir žalą padaręs asmuo įprastai atsako kaip solidarūs skolininkai atlyginant draudiminio įvykio metu patirtą žalą, remiantis bendra CK 6.254 str. 2 d. samprata ir civilinės atsakomybės draudimą reglamentuojančiomis normomis (Volodko, 2008, p. 117). Be abejo, vien tik pats civilinės atsakomybės draudimas yra ganėtinai plati tema, verta atskiro rašto darbo, tad šiame darbe bus apžvelgti tik keli aspektai, reikšmingi analizuojamai temai.

Skaitant teisės doktriną ar patį CK, kyla klausimas, ar įstatymų leidėjas teisingai pasirinko taikyti solidariosios atsakomybės santykius tarp draudiko ir draudėjo draudžiamąjo įvykio atveju? Kas be ko, ankstesnėse LAT nutartyse galima matyti išaiškinimus, kurie pagrindžia šių dviejų subjektų solidarumą, kaip antai 2005 m. vasario 14 d. LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2005. Visgi solidariosios atsakomybės klausimas civilinės atsakomybės draudime yra fragmentiškas, tad toliau remiantis pirminiais ir antriniais teisės šaltiniais autorė pagrįs nuomonę dėl solidarumo problemų šiuose teisiniuose santykiuose.

Pirmoji problema, kuri buvo identifikuota analizuojant civilinės atsakomybės draudimą, yra praleidžiamas draudimo sumos faktas, nulemiantis draudiko atsakomybės ribas. Tai reiškia, kad nukentėjusiajam besikreipiant į žalą padariusio asmens draudiką, pastarasis yra ribojamas draudimo sutartyje nustatytos sumos, kurios, pagal sudarytą sutartį su draudėju, viršyti negali. Iš esmės tai suponuoja prielaidą, kad draudėjas tokiu atveju turi padengti tik tą žalos dalį, kurios nepadengė draudikas pagal jų sudarytą sutartį. Tokiu būdu

valstybė siekia kiek įmanoma labiau apsaugoti nukentėjusįjį trečiąjį asmenį (Kontautas, 2007, p. 212), tačiau paties civilinės atsakomybės draudiko ir draudėjo, padariusio žalą, savaime nesaisto solidari atsakomybė. TPVCPDĮ taip pat nėra reglamentuota solidarioji atsakomybė, išskyrus TPVCPDĮ 4 str. 2 d. minimą solidarią atsakomybę sudaryti draudimo sutartį esant keliems transporto priemonės bendrasavininkams.

Nors privalomasis civilinės atsakomybės draudimas kyla deliktų pagrindu, tačiau pati draudimo sutartis yra sudaroma sutarčių teisės principais. Todėl laikyti draudiką ir draudėją solidariaisiais skolininkais yra neteisinga, nes nėra nustatyto asmenų daugeto ir civilinės atsakomybės draudimui yra taikoma pirmenybė esant civilinės atsakomybės ir civilinės atsakomybės draudimo kolizijai, tad susiklosčius šiems santykiams nukentėjusysis pirmiausia turi kreiptis į civilinės atsakomybės draudiką, kadangi jo prievolė yra pagrindinė ir tik paskui gali reikalauti draudėjo padengti likusią žalą, kurios neatlygino draudikas. Tai savaime pagrindžia išvadą, kad solidariosios atsakomybės civilinės atsakomybės draudime iš esmės nėra, o įvertinus visas aplinkybes galima nustatyti subsidiarią atsakomybę. Kaip pavyzdys, ta pati nuostata yra pateikta ir Kasacinio teismo, kuris teigė, kad pagal TPVCPDĮ ir deliktų teisę reglamentuojančias normas, jeigu draudimo atlyginimo nepakanka žalai visiškai atlyginti, transporto priemonės valdytojui tenka subsidiarioji (papildoma) prievolė atlyginti žalą dydį (2014 m. lapkričio 21 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-521/2014).

Taigi apibendrinant pateiktus argumentus, galima teigti, kad nusistovėjusi nuostata dėl solidariosios atsakomybės civilinės atsakomybės draudime yra ydinga dėl prieš tai išvardintų jos problemų, ir kurią teismai bando modifikuoti pritaikant tikrąją ir pagal specifiką tinkančią subsidiarią atsakomybę. Solidarumo sampratos panaikinimas civilinės atsakomybės draudimo teisiniuose santykiuose suponuotų lengvesnį šio instituto supratimą ir nagrinėjimą tiek patiems subjektams, tiek teismams.

2.2. Solidarioji civilinė atsakomybė sutarčių teisėje

Kaip buvo aptarta pirmoje šio darbo dalyje, solidarioji atsakomybė kyla ne tik įstatymų, tačiau ir sutarčių pagrindu. Sutarties šalių laisvės principas leidžia šalims laisva valia suldyti sąlygas, tačiau yra atvejų, kai įstatymas yra numatęs solidarią atsakomybę sutartiniais santykiams. Būtent šiame skyriuje bus analizuojamos problemos, labiausiai trukdančios teisingam solidariosios atsakomybės taikymui sutarčių teisės kontekste bei kokią įtaką kvestionuojamų sprendimų priėmimas daro tiek bendraskoliams, tiek kreditoriams.

2.2.1 Solidarioji civilinė atsakomybė laidavime

Pagal laidavimo sutartį, prievolė yra solidari, jeigu skolininkai nėra susitarę kitaip. Laidavimui esant akcesorinei prievolei yra savaime suprantama, kad laiduotojo atsakomybė kreditoriui prasideda tuo atveju, kai pagrindinis skolininkas negali tinkamai įgyvendinti prievolės. Egzistuojant tokiai solidariosios atsakomybės galimybei, be kita ko, atsiranda ir problemos, susijusios su tinkamu laiduotojo kaip bendraskolio traktavimu bei jo pareiga įvykdyti prievolę. Be abejonės, būtų galima teigti, kad laidavimo sutartis yra savanoriška ir laiduotojas nėra verčiamas jos pasirašyti, tačiau, kaip buvo aptikta aktualioje teismų praktikoje, kartais laidavimo santykiai susiklosto per prievartą, kaip pertekliniai, nes nors ir nėra būtinybės laidavimu užtikrinti prievolės įvykdymo, bankai laidavimą pateikia kaip būtinąją sąlygą (2009 m. gegužės 18 d. LAT nutartis Nr. 3K-7-229/2009). Todėl remiantis aktualia teismų praktika ir literatūra buvo išskirtos kelios problemos, autorės nuomone, labiausiai dominuojančios šiuose teisiniuose santykiuose bei kaip teismai su šiais iššūkiais kovoja.

2.2.1.1. Dalinis laiduotojo prievolės įvykdymas

Kaip yra žinoma iš CK, vienu iš tinkamų prievolės įvykdymų laikytinas atvejis, kai skolininkas prievolę įvykdo visiškai. Laidavimo santykių atveju, prievolės visišku įvykdymu būtų laikomas laiduotojo prievolės įvykdymas, kai pagrindinis skolininkas įvykdyti prievolės negali. Tačiau ką daryti tokiu atveju, kai prievolė yra įvykdoma laiduotojo ar trečiojo asmens nepilnai? Teisės doktrinoje mokslininkai pateikia teiginį, kuris sako, kad dalinį prievolės įvykdymą reikėtų laikyti prievolės pažeidimu (Moisejevas, 2013, p. 710). Autorės manymu, būtent šioje situacijoje teismai susiduria su iššūkiu, kai reikia išsiaiškinti, ar toks prievolės įvykdymas būtų laikytinas teisingu, kadangi CK, reglamentuojančio laidavimo santykius, tiesiogiai nėra apibrėžto tokio atvejo. LAT išplėstinė teisėjų kolegija civilinėje byloje Nr. 3K-7-276-469/2015 pateikė išaiškinimą, kad sisteminis CK normų taikymas leidžia daryti išvadą, kad toks dalinis prievolės įvykdymas, šiuo atveju trečiojo asmens, sukuria kreditoriaus reikalavimų modifikaciją, kadangi kreditorius, įskaitydamas prievolės įvykdymą, pripažįsta prievolę daline (2015 m. birželio 23 d. LAT nutartis Nr. 3K-7-276-469/2015), kas savaime panaikina solidarumo aspektą laidavime. Tačiau vertinant bendrai šią teismo pateiktą poziciją, būtų galima teigti, jog laiduotojo atsakomybei esant akcesorinei, priešinga teismų pozicija nei buvo pateikta, sukeltų problemas laiduotojui pačiam kaip trečiajam asmeniui šiuose teisiniuose

santykiuose, kadangi laiduodamas už pagrindinį skolininką solidariai jis neturi teisės reikalauti, kad kreditorius pirmumo tvarka nukreiptų prievolės įvykdymą į pagrindinio skolininko turtą ir nepripažįstant dalinio prievolės įvykdymo būtų suvaržomos laiduotojo teisės kaip papildomo subjekto šioje prievolėje.

Iš esmės, dalinis prievolės įvykdymo įskaitymas palengvina laiduotojo padėtį laidavimo santykiuose, kadangi yra gausu praktikoje pavyzdžių, kada pagrindinis skolininkas piktnaudžiauja laidavimo institutu ir prievolės neįvykdymo metu teismai būna priversti sutapatinti pagrindinę ir akcesorinę prievoles. Solidarumo tematika laidavimo santykiuose sukuria apsaugą kreditoriui, atsižvelgia į pastarojo interesų apsaugą, tačiau esant galimybei pasinaudoti daliniu prievolės įvykdymu ir tokiu būdu sumažinti laiduotojui tenkančią naštą, negali būti savaime atmetinas aspektas nagrinėjant tokio pobūdžio bylas, kadangi yra formuojamos visos galimos opcijos kreditoriaus interesų patenkinimui.

2.2.1.2. Bankroto proceso problematika

Kita gerai žinoma ir dažnai praktikoje pasitaikanti situacija – skolininko bankrotas. Tačiau kokios problemos kyla, jei pagrindinis skolininkas bankrutuoja ar yra inicijuojama bankroto byla egzistuojant laidavimo santykiams? Kaip dažniausią problemą galima būtų įvardinti neteisingai primetamas palūkanas laiduotojui, kai pagrindinis skolininkas nutraukia sutartį su kreditoriumi iki bankroto bylos iškėlimo, kurias, kreditoriaus manymu, laiduotojas privalo atlyginti. Tokiu atveju yra sukuriamą papildoma našta laiduotojui, kurios pirminėje laidavimo sutartyje nebuvo numatyta. Kasacinis teismas 2015 m. lapkričio 13 d. nutartimi Nr. 3K-7-467-611/2015, siekdamas išspręsti šią problemą, pateikė išaiškinimą, kad skolininkui iškėlus bankroto bylą, kreditorius turi teisę į sutartyje nurodytas palūkanas tik už laikotarpį iki bankroto bylos iškėlimo tiek tais atvejais, kai sutartis nutraukiama prieš bankroto bylos iškėlimą, tiek kai ji nutraukiama po bankroto bylos iškėlimo. Ši nutartis yra aktuali šio darbo temai tuo, kad joje buvo sprendžiamas klausimas dėl laiduotojo atsakomybės didesne apimti nei pradinė skolininko prievolė, kas savaime nuneigia laidavimo instituto tikslą kaip tokį. Galima sakyti, kad neteisingai taikant materialiąsias teisės normas palūkanų priteisimas laiduotojui sukuria šalių nesulygtą papildomą naštą, kurios laiduotojas akcesorinės prievolės esmė neturėtų įgyvendinti.

Kitas pavyzdys, susijęs su bankroto procesu laidavime, yra LAT nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436-611/2015, kurioje buvo analizuojama kreditoriaus interesų apsauga, kai pastarasis pateikia reikalavimą laiduotojui, nors pagrindinio skolininko juridinis statusas dar nėra pakitęs ir jis nėra likviduotas. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad

kreditoriaus interesų apsauga leidžia kreditoriui pareikšti reikalavimą tiek laiduotojui, tiek abiem kartu. Kaip yra matoma, žemesniųjų instancijų teismai nevienodai vertina tokią Kasacinio teismo suformuotą praktiką, kadangi kartais gali nustatyti, kad reikalavimas yra toms pačioms šalims dėl to paties dalyko (2015 m. liepos 3 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-436-611/2015). Tačiau šis vertinimas yra ydingas, nes neatitinka laidavimo institutui taikomų nuostatų, kadangi pripažinus, jog reikalavimas pateiktas tuo pačiu pagrindu eliminuotų kreditoriaus teisę į prievolės įvykdymą iš esmės. Bankroto bylos iškėlimo faktas neturi būti reikšmingas ir esminis kriterijus sprendžiant dėl laiduotojo solidariosios atsakomybės bankrutuojant pagrindiniam skolininkui, kadangi akcesorinė prievolė sustiprina kreditoriaus interesų apsaugą, t. y. teisę į visišką prievolės įvykdymą laiduotojo pagalba, dėl kurių šalys sulygo, o bankroto proceso įtaka apsunkina kreditoriaus teisėtų lūkesčių patenkinimą.

Galima būtų teigti, kad pagrindinis skolininkas vadovaudamasis neteisingai formuojama teismų praktika, galėtų pradėti piktnaudžiauti tuo, kas iš esmės tendencingai ir yra vykdoma laidavimo teisiniuose santykiuose analizuojant specifiškai bankroto proceso tematiką laidavime, ir perkelti neproporcingai didelę naštą laiduotojui.

2.2.2. Solidarioji civilinė atsakomybė jungtinėje veikloje

Solidarią civilinę atsakomybę jungtinėje veikloje numato CK 6.6 str. 3 d. ir 6.975 str. jungtinės veiklos partnerių solidari atsakomybė, galima sakyti, vis dar nėra plačiai išdiskutuota tema, tačiau dėl savo plačios apimties, bus paliestos dvi pagrindinės identifikuotos problemos, leidžiančios suprasti autorės požiūrį į solidarumui tenkančius iššūkius jungtinėje veikloje. Siekiant atlikti kokybišką analizę, buvo rasta daug aktualios teismų praktikos, padėsiančios pagrįsti nustatytas problemas.

2.2.2.1. Objektyvus bendrumas

Kaip yra žinoma, advokatai, nors to ir nėra apibrėžta Advokatūros įstatyme, vykdo komercinę ūkinę veiklą ir partnerystės pagrindais vykdo jungtinę veiklą, jei nėra įsteigto juridinio asmens. Tai reiškia, kad advokatų kontoros partneriai yra saistomi jungtinę veiklą reglamentuojančiomis teisės normomis ir iš to kylančios civilinės atsakomybės pagal CK 6.975 str. Ir štai čia yra susiduriama su viena iš problemų nagrinėjant solidarią atsakomybę jungtinėje veikloje, kurią reikėtų paanalizuoti.

Vienoje iš LAT nutarčių Nr. e3K-3-281-421/2022 buvo pateiktas Kasacinio teismo išaiškinimas, kad kai fizinis asmuo ir juridinis asmuo bendradarbiauja, tačiau to tiksliai nėra apibrėžta jų sudaryta sutartimi, galima laikyti jungtinės veiklos vykdymu, kadangi jie suvieniję jėgas, ir fizinis asmuo, naudodamasis juridinio asmens teikiamais resursais, kartu su jį mone siekia bendro tikslo, kooperuodami žinias, bendrą darbą ar net ir tą pačią klientų bazę, siekia bendro tikslo – vykdyti komercinę ūkinę veiklą (2022 m. gruodžio 22 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-281-421/2022). Ką būtent tu norima pasakyti? Jungtinės veiklos normos, numatančios atsakomybę, lingvistiškai aiškinant susiaurina solidariosios atsakomybės ribas, nes yra vartojama partnerių sąvoka, kas iš esmės suponuoja, kad advokatų kontoroje dirbantis advokatas, neturintis partnerio statuso, kaip tai yra suprantama pagal jungtinės veiklos normas, negalėtų vadovautis solidariosios atsakomybės institutu. Tačiau, autorės manymu, remiantis minėta Kasacinio teismo nutartimi bei bendrąja CK 6.279 str. 1 d. norma, būtų galima sakyti, kad tokiais atvejais, nors ir nėra tiesiogiai įvardinta, advokatas su kitais partneriais galėtų atsakyti solidariai, nes, kaip jau buvo minėta, jie visi bendrai sutelkdami jėgas, resursus ir žinias vykdo bendrą komercinę ūkinę veiklą, kurią ir būtų galima įvardinti kaip jungtinę veiklą. Remiantis šia analize yra teigtina, kad problematika būtent kyla iš skirtingo statuso bei lingvistinio aiškinimo, tačiau remiantis teismų praktika yra matoma prielaida, leidžianti daryti tokią išvadą dėl galimo solidariosios atsakomybės taikymo šiuose teisiniuose santykiuose, kadangi yra matomas aiškus bendrumas tarp jungtinės veiklos partnerių ir advokato, dirbančio toje kontoroje.

Kitas pavyzdys, susijęs su objektyvaus bendrumo problematika, yra atvejis, kai bankrutavus vienam iš pagrindinių partnerių, likusieji partneriai nėra nusimatę sutartyje sąlygos dėl vidinių santykių po jungtinės veiklos sutarties pabaigos ir savo veiksmais leidžia suprasti, kad sutartis yra toliau vykdoma ir jie lieka atsakingi už tinkamą prievolės įvykdymą. Tai puikiai atspindi LAT nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-261-469/2021, kada pagrindiniam partneriui bankrutavus, likusios partnerės toliau vykdė jungtinę veiklą perėmusios visas pagrindinės partnerės teises ir pareigas, tačiau tinkamai neįvykdžius prievolės, savo atsakomybę pradėjo grįsti dalimis, kurios buvo sudarytos sutartyje, tokiu būdu bandant nuneigti solidarią jų kaip partnerių atsakomybę. Kasacinis teismas šioje byloje akcentavo faktinį likusių partnerių elgesį, kuris suponuoja prielaidą, kad jungtinės veiklos sutartis nepasibaigė ir likusių partnerių veiksmai laikytini susitarimu tęsti jungtinės veiklos sutarties vykdymą (2021 m. lapkričio 11 d. LAT nutartis Nr. e3K-3-261-469/2021). Tai reiškia, kad esant tokiai situacijai, solidari atsakomybė negali būti bandoma nuneigti remiantis faktu, kad bankrutuojantis partneris turėjo teisę atsiskaityti už netinkamai įvykdytą prievolę, o likusios partnerės negali būti pripažįstamos atsakingomis, kaip tai yra

suprantama jungtinę veiklą reglamentuojančiomis normomis. Jungtinės veiklos tikslas ir yra bendras pelnas, nuostoliai ar prievolių įvykdymas, nes partnerystės sutarčiai esant fiduciarinio pobūdžio, kiekvienas partneris, dalyvaujantis bendroje jungtinėje veikloje, yra atsakingas tokia pat dalimi, kaip ir kiti likę partneriai, todėl asmeniniai indėliai, kurie būna sulygti jungtinės veiklos sutartyje, negali turėti esminės reikšmės identifikuojant partnerių atsakomybę ir ją perkvalifikuojant iš solidariosios į dalinę.

2.2.2.2. Partnerių vidinių santykių įtaka išoriniams įsipareigojimams

Šiuo probleminiu aspektu yra siekiama pagrįsti faktą, kad jungtinė veikla ir iš jos kylantys įsipareigojimai turi būti suvokiami konkrečiai kaip bendro tikslo siekimas ar apskritai bendros komercinės ūkinės veiklos vykdymas, kuriuo siekiama gauti pelno iš trečiųjų asmenų, besinaudojančių partnerių vykdoma veikla. Todėl partnerių vidiniai santykiai turi įtakos prievolių vykdyme prieš trečiuosius asmenis, apie kuriuos toliau ir bus kalbama.

Kauno apygardos teismas byloje Nr. e2-288-924/2023 nagrinėjo partnerių vidinių santykių įtaką išoriniams santykiams vykdant prievoles bei atsakomybės paskirstymą. Šioje byloje esminė problema buvo tai, kad jungtinės veiklos pagrindu partneriai vykdė bendrą tikslą – rekonstrukcijos darbus, ir vienam iš partnerių, kuris tuo metu buvo atsakingasis partneris, bankrutavus, kitas partneris perėmė visas teises ir pareigas iš bankrutuojančio partnerio. Štai čia susiduriame su problema, kadangi partneriai vidiniuose santykiuose pradėjo vykdyti pokyčius, tačiau dėl išorinių įsipareigojimų jokių pakeitimų nesiėmė ir sudarius naują sutartį, naujasis atsakingasis partneris įvykdęs įsipareigojimus užsakovui pagal CK 6.975 str. 3 d. iš bendros partnerių sąskaitos kreipėsi į teismą, reikalaudamas solidariai priteisti iš kito likusio partnerio atitinkamai proporcingą įvykdytos prievolės dalį, nors dėl to, kaip buvo minėta, naujų sąlygų partnerystės sutarty nesulygo. Tokiu atveju iškyla problema solidariosios atsakomybės taikymui pačiuose partnerių vidiniuose santykiuose, kadangi nors atsakomybė prieš trečiąjį asmenį išliko ta pati, nemodifikavus partnerių atsakomybės atsirado ginčas dėl dalinės atsakomybės taikymo vietoje solidariosios. Iš esmės, dalinės atsakomybės taikymas jungtinėje veikloje yra skirtas pačių partnerių interesų apsaugai ir keblumai iškyla patiems partneriams neteisingai suvokiant solidariosios atsakomybės reikšmę jungtinėje veikloje, nes ginčo atveju partneriai pradeda vadovautis sutartyje nustatytais procentinėmis dalimis, kurias jie grindžia prisidėjimu prie bendros veiklos vykdymo. Kaip yra pažymėjęs Kasacinis teismas, tinkamas ar ne kiekvienam iš skolininkų tenkančių prievolių vykdymas neturi teisinės reikšmės jų solidariai atsakomybei prieš kreditorius (2016 m. gegužės 3 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-235-

690/2016). Partnerių vidiniai susitarimai turi reikšmę tik jų pačių vidiniams santykiams po prievolės įvykdymo, nes kitu atveju būtų paneigiama jungtinės veiklos partnerių atsakomybė kaip tokia.

2013 m. lapkričio 18 d. LAT nutartimi Nr. 3K-3-442/2013 pateikė taip pat aktualų išaiškinimą šiai potemei, kadangi buvo paliestas klausimas dėl šalių pareigos dalintis informacija. Jungtinės veiklos partnerių keitimasis informacija yra esminis jungtinės veiklos santykių aspektas, atsižvelgiant į tai, kad jungtinės veiklos sutartis yra grindžiama didžiausio pasitikėjimo principu ir kiekvienas iš partnerių prisiima solidariąją atsakomybę užsakovui (2013 m. lapkričio 18 d. LAT nutartis Nr. 3K-3-442/2013). Tai reiškia, kad partnerių vidiniai santykiai, ypatingai informacijos dalijimasis apie sutarčių vykdymą, turi būti grindžiami pasitikėjimu ir bendradarbiavimu, kadangi šiuo minėtinu atveju bankrutuojanti partnerė neteikė reikalingos informacijos apie tai ir nebuvo galima pasinaudoti CK 6.978 str., reglamentuojančiu jungtinės veiklos sutarties pabaigą. Esminė reikšmė šios nagrinėtinės temos kontekste būtų galima įvardinti partnerių principines klaidas vykdant jungtinę veiklą ir iš to kylančias prievoles, kadangi vidinių santykių problematika gali turėti esminę reikšmę kalbant apie prievoles prieš trečiuosius asmenis ir partneriai, nelinkę bendradarbiauti, gali sukelti papildomų rūpesčių ar naštų likusiems partneriams, kai racionaliai to buvo galima išvengti.

3. SOLIDARIOSIOS CIVILINĖS ATSAKOMYBĖS TAIKYMAS UŽSIENIO ŠALIŲ TEISINĖSE SISTEMOSE

Kaip buvo minėta įžanginėje šio darbo dalyje, geresnei šio darbo analizei yra pasitelkiamos ir užsienio jurisdikcijos, kadangi solidarioji atsakomybė kelia keblumų ne tik Lietuvos teisinei sistemai. Tad toliau bus siekiama atliekant lyginamąją analizę palyginti užsienio valstybėse, konkrečiai Italijoje ir Prancūzijoje, taikomą solidariąją civilinę atsakomybę bei jos probleminius aspektus minėtose valstybėse. Italijos ir Prancūzijos pavyzdžiai buvo pasirinkti dėl to, kad Prancūzijos modelis yra dažnai nagrinėjamas Lietuvos teisės doktrinoje ir yra norima praplėsti anksčiau identifikuotus skirtumus. Italijos teisinė sistema yra rečiau aptarinėjama Lietuvos teisiniame kontekste, todėl šis pasirinkimas padės geriau suprasti Italijos jurisdikcijos ypatumus lyginant juos su Lietuva. Lyginamoji analizė padės suprasti, kokias klaidas daro Italija su Prancūzija lyginant su Lietuva bei atvirkščiai. Ši tema yra plataus pobūdžio, reikalaujanti atskiro magistro darbo, todėl šiuo atveju bus pasitelkiamos svarbiausios problemos, būdingos šioms užsienio jurisdikcijoms.

3.1. Solidariosios civilinės atsakomybės reglamentavimas Italijoje

Analizę vertėtų pradėti bendrai nuo Italijos civilinėje teisėje egzistuojančios solidariosios civilinės atsakomybės sampratos. Italijos CK 1292 straipsnis apibrėžia solidariąją atsakomybę, kai kiekvienas skolininkas privalo įvykdyti visą prievolę, suteikiant kreditoriui teisę reikalauti jos viso įvykdymo iš bet kurio skolininko. 1294 straipsnis preziumuoja bendraskolių solidarumą sutartiniais klausimais, jei nėra susitarta kitaip, o 2055 straipsnis reglamentuoja deliktinę atsakomybę, nurodant, kad kai žalą padaro kelios šalys, jos yra solidariai atsakingos už žalą nukentėjusiajai šaliai. Taip pat svarbu paminėti, kad būtent 2055 straipsnyje yra nustatyta šiek tiek kitokio pobūdžio išlyga, numatanti, kad kilus dvejonėms, individualūs veiksmai yra laikomi tapačiais. Iš esmės, yra matoma, kad samprata, numatyta Italijos CK sutampa su Lietuvos, tačiau viena iš išlygų, numatyta deliktinėje atsakomybėje yra šiek tiek kitokia lyginant su lietuviškąja sistema, kadangi Lietuvos CK nėra konkrečiai įvardinta išlyga, mininti vienodai taikomą atsakomybę žalą padariusių asmenų individualiai daliai.

Solidariosios atsakomybės lyginamąją analizę gali pradėti nuo jos apimties. Italijoje solidarioji atsakomybė yra taikoma plačiai, ypač tai yra pastebima deliktų teisėje, remiantis Italijos CK 2055 straipsniu, kai tuo tarpu Lietuvoje ji yra konkretesnė. Ypatingai ryškus skirtumas yra identifikuojamas darbų ar paslaugų teikimo sutartyse, kuriose užsakovų

solidarioji atsakomybė buvo sustiprinta Įstatyminio dekreto Nr. 276/2003 29 straipsniu, kuriame buvo įvestos reikšmingos naujovės, susijusios su užsakovo solidariaja atsakomybe sutartyse, toliau stiprinant rangovo darbuotojų apsaugą (D'Addesio, 2022). Kaip buvo teigiama, Italijos teismai praplėtė šios nuostatos taikymo ribas, sukurdami teisinę naštą solidarios atsakomybės taikymui bei teisingam interpretavimui, kuriant prielaidas painesnei teismų praktikai. Tačiau, kaip buvo pateikta pirmoje šio darbo dalyje, Lietuvoje solidariosios atsakomybės taikymas yra griežtesnis, taikomas konkrečiai CK ar kituose aktualiuose teisės aktuose nurodytais atvejais, t. y. įstatymo ar sutarties pagrindu, todėl sąmoningas solidarumo kriterijaus susitarimo sutartyse palikimas pačioms sutarčių šalims, leidžia palengvinti procesus tiek patiems prievolės subjektams, tiek teismams.

Be abejo, itališkoji sistema taip pat yra numaciusi trečiojo asmens vaidmenį solidarioje prievolėje, tačiau nagrinėjant Italijos CK ketvirtąją knygą yra pastebimas neaiškumas dėl trečiojo asmens statuso solidarioje atsakomybėje. Tai patvirtina ir viena rasta daktaro disertacija, kurioje yra analizuojamas šios sąvokos neapibrėžtumas ir santykis solidarioje prievolėje, bandant atskirti trečiojo asmens, kaip pagalbininko, atsakomybę ir tiesioginę, taip pabrėžiant dviprasmiškumą (Rucco, 2019, p. 92). Kaip buvo aptarta ankstesnėje šio darbo dalyje, Lietuvoje trečiojo asmens vaidmuo ir svarba atsakomybėje yra aiškiai apibrėžta, nurodyti atvejai, kada esant solidariai atsakomybei trečiasis asmuo gali įvykdyti prievolę už pagrindinį skolininką, kaip buvo minėtina laidavimo atveju dėl dalinės prievolės įvykdymo.

Galiausiai reiktų paminėti ir regresio faktą, kuris, atliekant lyginamąją analizę, turi skirtumų, reikšmingų solidariosios atsakomybės funkcionavimui Lietuvos ir Italijos teisinėse sistemose. Kalbant apie regresio teisės skirtumus, reikia paminėti, kad Italijos CK 1299 straipsnyje yra minima, jog solidarūs skolininkas, sumokėjęs visą skolą, gali išieškoti tik kiekvieno iš jų dalį. Kaip yra matoma, patiems teisininkams dėl tokios formulotės kyla neaiškumų ir yra apčiuopiamos problemos, kadangi yra sudaroma galimybė skolą sumokėjusiajam skolininkui reikalauti atskirų skolos dalių iš kiekvieno bendraskolio (Rucco, 2019, p. 65). Būtų galima manyti, kad tokia praktika yra laikoma ydinga dėl sukuriamos materialinės naštos skolininkams, neįvykdžiusiems prievolės, įvykdžiusiojo bendraskolio atžvilgiu, kadangi taip yra sukuriamas galimybė piktnaudžiauti regresu teise kitų bendraskolių aspektu ir sukuriamas perdėtas pranašumas, nes nėra funkcionaliai veikiančios regresio tvarkos. Vertinant Lietuvos atveju, regresio tvarka su visomis išimtimis yra taikoma daug griežtesnėmis normomis, reglamentuojančiomis visus aspektus, kuriais regresu teisė yra įgyjama. Ir nors regresu samprata tiek Lietuvos teisinėje sistemoje, tiek Italijos, yra iš esmės ta pati, tačiau pats teisinis reglamentavimas ir skirtinga

lingvistinė išraiška įstatytų leidėjo, kelia problemas objektyviai vertinant regreso procesą Italijos solidariosios atsakomybės kontekste.

Apibendrinant, bendrai pateikta konkrečių problemų analizė leidžia susidaryti vaizdą apie to paties teisinio instituto probleminius aspektus Lietuvos ir Italijos sistemų kontekste. Galima teigti, jog Lietuvoje taikoma solidarioji atsakomybė ir jos reglamentavimas yra ženkliai naudingesnis ir patogesnis tiek patiems skolininkams, tiek kreditoriams dėl aiškumo ir teismų kompetentingo darbo formuojant praktinį šio teisinio instituto taikymą.

3.2. Solidariosios civilinės atsakomybės reglamentavimas Prancūzijoje

Šioje rašto darbo dalyje Prancūzijos civilinės teisės klausimai yra nagrinėjami ypatingai kalbant apie deliktų teisę, pateikiant koncentruotą lyginamąją analizę. Kadangi Prancūzijos deliktinė teisė kuria svarbų indėlį formuojant modernesnę sampratą apie solidariąją deliktinę atsakomybę Lietuvoje, autorės nuomone, šis skyrius padės pamatyti skirtumus tarp lietuviškosios ir prancūziškosios jurisdikcijų bei kokį indėlį prancūziškoji jurisdikcija kuria Lietuvos teisinėje sistemoje.

Pagal Prancūzijos C.c. 1310 str., solidarumas gali būti taikomas tik teisės aktuose nustatytais atvejais arba sutartimi, solidarumas nėra preziumuojamas. Ką tai reiškia? Prancūzijos teisinėje sistemoje solidarumui yra keliami griežtesni reikalavimai aiškiai susitarti dėl solidariosios atsakomybės sutartiniuose santykiuose. Tačiau Prancūzijos Kasacinis Teismas paneigė šio straipsnio reglamentavimą neigdamas dviejų akcininkų, susitarusių dėl solidariosios atsakomybės, taikymą kitų bendrų akcininkų atžvilgiu (Simmonet P. *et al.*, 2016), kas iš tiesų sukuria įdomų solidarumo aiškinimą Lietuvos kontekste, kai Akcinių bendrovių įstatyme yra aiškiai nurodyta bendrovės akcininkų solidari pareiga pagal prievoles. Galima būtų sakyti, kad toks griežtas solidarumo reglamentavimas Prancūzijoje turėtų suteikti galimybę teismams spręsti sudėtingus atvejus be didesnių iššūkių, tačiau nereikėtų pamiršti fakto, kad Lietuvoje solidarumas preziumuojamas įstatymų numatytais atvejais, kurie galėtų apimtis atvejus, kai yra sutartiniai santykiai ir yra sudėtinga suprasti ar visai nėra nuostatos dėl solidariosios atsakomybės taikymo, todėl Lietuvos teisinė sistema yra labiau pajėgi išspręsti pilkąsias zonas šiuose susitarimuose nei Prancūzija. Autorės manymu, Prancūzijos griežtas reglamentavimas nors ir gali sukurti teisinį aiškumą, tačiau nėra pilnai apsaugantis nuo teismų diskrecijos sprendžiant klausimus, susijusius su solidariosios atsakomybės aspektu neaiškiais atvejais, kaip buvo paminėta aukščiau. Tą patvirtintų ir teiginys, kad Prancūzijos Kasacinis Teismas faktines ir teisines prielaidas vertina ženkliai lanksčiau nei Lietuvos

teismai (Galand-Carval, 2009, p. 154-155), todėl pats neapibrėžtumo komplikavimas yra įpinamas ir į teismų veiklą, taip kompleksuojant galimai nevienodos teismų praktikos formavimą, kai nėra aiškiai reglamentuotos išimtys kodekse ar kituose teisės aktuose. Tačiau yra atvejų, kai solidarioji atsakomybė Prancūzijoje turi platesnes taikymo ribas nei Lietuvoje, kurias galima paanalizuoti toliau ir išsiaiškinti, ar tokios plačios taikymo ribos yra naudingos ar, visgi, ydingos.

Bene viena iš labiausiai aptarinėjamų temų Lietuvos teisės doktrinoje yra deliktinė atsakomybė ir Prancūzijos indėlis į ją yra ne ką mažiau svarbus. Svarbiausiu aspektu būtų galima išskirti žalos faktorių solidariosios atsakomybės kontekste, kadangi Lietuvoje žala yra laikoma materialiai arba nematerialiai, Prancūzijos teisinė sistema žalos spektrą yra išplėtusi ganėtinai plačiai, leidžianti nukentėjusiems asmenims tikėtis visiško bet kokio tipo žalos atlyginimo. Geras pavyzdys yra ekonominė žala, kurią Prancūzija išskiria kaip atskirą žalos rūšį (Galand-Carval, 2009, p. 144), nors Lietuvoje ji dažnai patenka po materialios žalos sąvoka. Tai sukuria prielaidą lengviau pasiekti deliktų teise keliamo tikslo – visiško žalos atlyginimo nukentėjusiajam dėl žalą padariusio asmens veiksmų. Tačiau ar toks platus solidariosios atsakomybės taikymo sąlygos traktavimas nesukelia perdėto pranašumo nukentėjusiajam, piktnaudžiaujančiam šia nuostata? Manytina, kad Prancūzijos teisinė sistema šiuo klausimu sukuria problemines situacijas ir ginčų procesus, kadangi teismai gali nustatyti bendrą kaltę (pranc. *faute commune*) ir sujungti kaltę ir žalos atvejus, kurie iš pirmo žvilgsnio atrodo skirtingi (Galand-Carval, 2009, p. 152), taip leidžiant nukentėjusiajam iš pirmo žvilgsnio reikalauti bet kurios žalos atlyginimo. Teigtina, kad Lietuvoje egzistuojant konkrečiam žalos aspektui deliktiniuose santykiuose yra sukuriamas balansas tarp nukentėjusiojo ir žalą padariusių asmenų įrodinėjimo naštos, yra užtikrinamas spartesnis procesas ir nukentėjusysis turi teisę į patirtos žalos atlyginimą. Tačiau pateikiant kitą požiūrį, Prancūzijoje esant tokiam visapusiškam reglamentavimui yra nauda solidariajai atsakomybei tuo atveju, kad yra sukuriamą prielaidą lengvesniam objektyviojo bendrininkavimo atvejo nustatymui, su kuo, iš esmės, Lietuvos teismai vis dar sunkiai kovoja dėl nevienodo požiūrio į formuojamą LAT praktiką šiuo klausimu.

Kitas reikšmingas skirtumas tarp Lietuvos ir Prancūzijos solidariosios atsakomybės teisinio reglamentavimo yra regreso (atgręžtinio reikalavimo) tvarkos klausimas tarp bendraskolių. Prancūzijos C.c. 1317 str. numato, kad vienas iš bendraskolių, įvykdęs visą prievolę, įgyja teisę reikalauti iš kitų bendraskolių jų dalies, nebent šalys buvo susitarę kitaip. Skaitant Prancūzijos Kasacinio Teismo nutartis yra matoma aiški tendencija, jog šis reglamentavimas yra bandomas taikyti nuosekliai, atskiriant *solidarité legale*, kai atgręžtinis reikalavimas yra taikomas pagal griežtus, teisės aktuose nustatytus reikalavimus

nuo *responsabilité in solidum* (Prancūzijos Kasacinis Teismas, 2019, 17-26.403), kuris taikomas priklausomai nuo teismų diskrecijos bandant formuoti lankstesnę solidariąją atsakomybę (Prancūzijos Kasacinis Teismas, 2006, 05-12.521; 2017, 14-10.597). Taigi yra matoma tendencija, jog Prancūzijos teisinė sistema vis tik prioritetą teikia aiškiai apibrėžtoms solidarios atsakomybės situacijoms, ypačiai, kai sutartyse numatytos sąlygos keičia tarpusavio bendraskolių proporcijas arba kai yra įvertinama kiekvieno skolininko kaltė, todėl tokiais atvejais regreso (atgręžtinio reikalavimo) teisė gali būti apribota ar atmeta. Ir lyginant regreso taikymą Lietuvoje, teigtina, yra matomas ženklus skirtumas tarp Prancūzijos ir Lietuvos, kadangi Lietuvos teisinėje sistemoje regreso klausimas solidariosios atsakomybės atžvilgiu vis dar kelia daug keblumų, kai ginčo atveju teismai turi nuspręsti, ar bendraskolio, pilnai įvykdžiusio prievolę, reikalavimas turi būti patenkinamas proporcingai ar sąžiningai paskirstant prievolę tarp likusių bendraskolių ar kitu būdu, kai nėra aiškaus jų susitarimo. Tokiu būdu yra sukurama nenuosekli teismų praktika, kadangi teismai kiekvieną kartą turi taikyti individualų sprendimą, kai tuo tarpu Prancūzijoje yra aiškiai ir struktūruotai užtikrintas atgręžtinio reikalavimo reguliavimas su galimomis išimtimis.

Bendrai apžvelgus svarbiausias problemas galima daryti prielaidą, jog Prancūzijos ir Lietuvos teisinė sistema solidariosios atsakomybės aspektu yra artimesnė viena kitai nei Italijos atveju, nes Prancūzijos formuojama praktika leidžia Lietuvoje taikyti naudingus pakeitimus, susijusius su solidariosios atsakomybės institutu. Kas be ko, Prancūzijos prievolių teisėje kaip ir kitose jurisdikcijose yra gausu iššūkių, apie kuriuos diskutuoja ir mokslininkai, tačiau lyginant su Lietuvos teisine sistema galima išvelgti ir naudingų savybių, padėsiančių taikyti aiškesnį reglamentavimą ir vienodinti teismų praktiką šioje srityje.

IŠVADOS

1. Solidarioji civilinė atsakomybė gali atsirasti tik įstatymo ar šalių susitarimo pagrindu, o tokio instituto pagrindinis tikslas – geriau užtikrinti kreditoriaus interesų apsaugą. Nors solidariosios atsakomybės taikymas praktikoje kelia problemų ir ne visuomet yra aiškus, būtent kreditoriaus interesų apsauga yra tas pirminis tikslas, kurio siekiama solidarios civilinės atsakomybės instituto įtvirtinimu.
2. Deliktų teisėje solidariosios atsakomybės instituto problematika išlieka opia problema, nepaisant aiškaus teisinio reglamentavimo. Pateikiama teismų praktika įrodo egzistuojančias praktinio taikymo problemas, susijusias su netinkamu solidariosios deliktinės atsakomybės išaiškinimu ar interpretavimu. Nevienodai formuojamas požiūris dėl neteisėtų veiksmų, priežastinio ryšio ar kaltės kvalifikavimo sukuria teisinį neapibrėžtumą praktiniame solidariosios deliktinės atsakomybės taikyme. Todėl tinkamas minėtų civilinės atsakomybės taikymo sąlygų aiškinimas padėtų suvienodinti teismų praktiką.
3. Sutarčių teisėje solidariosios atsakomybės taikymo analizę apsunkina skirtingi šalių susitarimai ir kiti iš privačių teisinių santykių išplaukiantys bei jų nulemti faktoriai. Todėl sutarčių teisėje solidariosios atsakomybės taikymo ypatumai, skirtingai nuo deliktų teisės, yra labiau fragmentiški ir ne tiek apibrėžti. Siekiant to išvengti teismų praktikoje didesnis dėmesys turėtų būti skiriamas bendrų solidariosios atsakomybės principų interpretacijai.
4. Lyginamoji analizė Prancūzijos ir Italijos solidariosios atsakomybės kontekste puikiai išryškina stipriuosius ir silpnuosius šio teisinio instituto bruožus Lietuvoje. Italijos platus solidariosios atsakomybės taikymas sukuria praktinio taikymo komplikotumą, kas yra priešinga lietuviškajam reglamentavimui. Dėl to lyginamuoju aspektu lietuviškasis reglamentavimas laikytinas veiksmingesniu. O Prancūzijos teisinės sistemos griežtas reglamentavimas padeda kurti nuoseklią teismų praktiką minimaliai nukrypstant nuo aiškių kriterijų. Lietuvos teisinė sistema gali potencialiai išspręsti joje kylančias dilemas pasitelkdama Prancūzijos pavyzdį ir taip konkretizuoti taikymo sąlygas.

ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

1. Teisės norminiai aktai

1.1. Lietuvos Respublikos teisės aktai

- 1.1.1. Lietuvos Respublikos įsakomųjų ir paprastųjų vekselių įstatymas (1999). *Valstybės žinios*, Nr. 30-851.
- 1.1.2. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (2000). *Valstybės žinios*, Nr. 74-2262.
- 1.1.3. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas (2000). *Valstybės žinios*, Nr. 64-1914.
- 1.1.4. Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymas (2004). *Valstybės žinios*, Nr. 50-1632.
- 1.1.5. Lietuvos Respublikos transporto priemonių valdytojų civilinės atsakomybės privalomojo draudimo įstatymas (2023). *TAR*, Nr. 24949.

1.2. Užsienio valstybių teisės aktai

- 1.2.1. Italijos Civilinis kodeksas (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais). Prieiga per internetą: <<https://www.brocardi.it/codice-civile/>> (peržiūrėta 2025 m. balandžio 10 d.).
- 1.2.2. Prancūzijos Civilinis kodeksas (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais). Prieiga per internetą: <https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000006070721/2025-04-11/> (peržiūrėta 2025 m. balandžio 10 d.).

2. Specialioji literatūra

2.1. Lietuvos teisės šaltiniai

- 2.1.1. Ambrasienė, D. *et al.*, (2006) Civilinė teisė. Prievolių teisė: vadovėlis. Trečioji laida. Vilnius: Mykolo Romerio universiteto Leidybos centras.
- 2.1.2. Kontautas, T. (2007) Draudimo sutarčių teisė: monografija. Vilnius: Justitia.
- 2.1.3. Mikelėnas, V., (2002) Prievolių teisė. Pirmoji dalis. Vilnius: Justitia.
- 2.1.4. Mikelėnas, V. (2003) Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga, Prievolių teisė. Pirmas tomas. Vilnius: Justitia.

- 2.1.5. Moisejevas, R. (2013) Prievolių vykdymas ir teisinės jų neįvykdymo pasekmės. In: *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- 2.1.6. Selelionytė-Drukteinienė, S. (2013) Sutartinės civilinės atsakomybės raida ir ateities perspektyvos. In: *Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas: pirmieji dešimt galiojimo metų*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- 2.1.7. Šekštelo, A. (2018) Solidariųjų bendraskolių tarpusavio atgręžtiniai reikalavimai. *Teisės problemos*. (96(2)).
- 2.1.8. Volodko, R. (2008) Draudiko pareigos kompensuoti neturtinę žalą problema esant transporto priemonės valdytojo civilinės atsakomybės draudimui. Vilnius: Teisė (66(2)).

2.2. Užsienio teisės šaltiniai

- 2.2.1. D'Addesio, L. (2022) The joint and several liability of the client in works/service contracts under Italian Law. *Global Legal Chronicle*. Prieiga per internetą: < <https://www.bc-tax.it/legal-and-compliance/news/non-categorizzato/the-joint-and-several-liability-of-the-client-in-worksservices-contracts-under-italian-law/>> (peržiūrėta 2025 m. balandžio 10 d.).
- 2.2.2. Galand-Carval, S. (2009) Aggregation and Divisibility of Damage in France: Tort Law and Insurance. In: K. Oliphant (ed.) *Aggregation and Divisibility of Damage (Tort and Insurance Law, Vol. 26)*. Vienna/New York: Springer, p. 143-174.
- 2.2.3. Rucco, D. (2019) *L'obbligazione risarcitoria in solido fra il debitore e l'ausiliario* [Doctoral dissertation]. Università di Pavia, Dipartimento di Giurisprudenza.
- 2.2.4. Simonnet, P. (2016) *Jointly and Severally: What Does It Mean, Exactly?* Association of Corporate Counsel. Prieiga per internetą: < <https://www.acc.com/resource-library/jointly-and-severally-what-does-it-mean-exactly>> (peržiūrėta 2025 m. balandžio 10 d.).

3. Teismų praktika

3.1. Lietuvos teismų praktika

- 3.1.1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2006 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas. *Valstybės žinios*. 90-3529.

- 3.1.2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2005.
- 3.1.3. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2005 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-85/2005.
- 3.1.4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2008 m. kovo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-59/2008.
- 3.1.5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2009 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-229/2009.
- 3.1.6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2010 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-200/2010.
- 3.1.7. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2013 m. lapkričio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-442/2013.
- 3.1.8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-144/2014.
- 3.1.9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2014 m. lapkričio 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-521/2014.
- 3.1.10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. birželio 23 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-276-469/2015.
- 3.1.11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-429-313/2015(S).
- 3.1.12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. liepos 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-436-611/2015.
- 3.1.13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2015 m. lapkričio 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-467-611/2015.
- 3.1.14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-192-319/2016(S).
- 3.1.15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2016 m. gegužės 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-235-690/2016.
- 3.1.16. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2017 m. kovo 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-99-701/2017.
- 3.1.17. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2018 m. gegužės 23 d. Atskiri griežtosios deliktinės atsakomybės atvejai Lietuvos kasacinėje jurisprudencijoje (Teismų praktika Nr. 48).

- 3.1.18. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2018 m. spalio 24 d. Teismų praktikos dėl sutartinės civilinės atsakomybės taikymo apžvalga (Teismų praktika Nr. 49).
- 3.1.19. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2018 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-143-684/2018.
- 3.1.20. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-148-248/2019.
- 3.1.21. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. spalio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-283-1075/2019.
- 3.1.22. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2019 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-353-313/2019.
- 3.1.23. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. balandžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-77-684/2021.
- 3.1.24. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-261-469/2021.
- 3.1.25. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2021 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-344-701/2021
- 3.1.26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2022 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-281-421/2022.
- 3.1.27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3k-3-174-378/2023.
- 3.1.28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. spalio 31 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-262-684/2023.
- 3.1.29. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2023 m. gruodžio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-306-969/2023.
- 3.1.30. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2024 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-187-469/2024.
- 3.1.31. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2024 m. gruodžio 12 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-243-403/2024.
- 3.1.32. Kauno apygardos teismo 2023 m. kovo 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-288-924/2023.

3.2. Užsienio teismų praktika

- 3.2.1. Prancūzijos Kasacinio Teismo 2006 m. vasario 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 05-12.521.

- 3.2.2. Prancūzijos Kasacinio Teismo 2017 m. sausio 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 14-10.597.
- 3.2.3. Prancūzijos Kasacinio Teismo 2019 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 17-26.403.

Solidarioji civilinė atsakomybė: probleminiai aspektai

Gabija Sukackaitė

Šiame magistro darbe yra analizuojama solidarioji civilinė atsakomybė ir jos probleminiai aspektai, pasirenkant pagrindinės analizės objektu teisinio reglamentavimo ir praktinio jos taikymo komplikuotumą. Yra išskiriami keblumai, kylantys taikant solidariąją civilinę atsakomybę deliktiniuose santykiuose bei kaip yra modifikuojama jos taikymo apimtis neteisingai identifikuojant kaltę, neteisėtus veiksmus bei priežastinį ryšį, sukuriant nevientisą teismų praktiką. Skirtingas teismų praktikoje taikomas išaiškinimas leidžia sukurti precedentes, kai solidariosios civilinės atsakomybės institutas nėra taikomas tais atvejais, kai jo egzistavimas yra nenuginčijamas ir tokiu būdu yra modifikuojama solidariosios atsakomybės samprata. Atsižvelgiant į išryškintas problemas yra siūlomi galimi pakeitimai praktiniame šio teisinio instituto taikyme, kuris suteiktų teisinį aiškumą ir pačioms solidariosios atsakomybės šalims, ir teismų praktikos vienodinimui. Sutartinė solidarioji civilinė atsakomybė sukuria sisteminės problemas kalbant apie vidinius šalių santykius, ypač nemokaus bendraskolio atvejais, išryškinant galimus neproporcingos naštos skirstymus tarp bendraskolių jungtinės veiklos ar laidavimo atvejais. Ydinga teismų praktikos nevientisa pozicija nemokumo atvejais leidžia vienam iš bendraskolių įgyti patogesnę finansinę poziciją kito atžvilgiu, kas leidžia vienai iš šalių piktnaudžiauti šios atsakomybės įvykdyme. Lyginamoji analizė su Prancūzijos ir Italijos jurisdikcijomis išryškina tiek esmines Lietuvos teisinės sistemos silpnybes, tiek stiprybes kitų jurisdikcijų kontekste. Prancūzijos griežta pozicija, numatanti konkrečius atvejus ir vengianti solidariosios atsakomybės prezumpcijos, leidžia siekti didesnio teisinio aiškumo tobulinant tiek patį teisinių santykių reglamentavimą, tiek teismų praktiką.

SUMMARY

Solidary Civil Liability: Problematic Aspects

Gabija Sukackaitė

This master's thesis analyzes solidary civil liability and its problematic aspects, choosing the complexity of legal regulation and its practical application as the main object of analysis. The difficulties arising from the application of solidary civil liability in tortious relations are highlighted and how its scope of application is modified by incorrectly identifying fault, unlawful actions and causality, creating inconsistent case law. The different interpretation applied in case law allows for the creation of precedents where the institute of solidary civil liability is not applied in cases where its existence is indisputable, thus modifying the concept of solidary civil liability. Considering the highlighted problems, possible changes are proposed in the practical application of this legal institution, which would provide legal clarity both to the parties of solidary civil liability and to the unification of case law. Contractual solidary liability creates systematic problems in terms of the internal relations of the parties, especially in cases of insolvent co-debtors, highlighting possible disproportionate burden sharing between co-debtors in cases of joint activities or suretyship. The flawed, inconsistent position of the case law in insolvency cases allows one of the co-debtors to gain a more favorable financial position in relation to the other, which allows one of the parties to abuse this responsibility. A comparative analysis with French and Italian jurisdictions highlights both the fundamental weaknesses and strengths of the Lithuanian legal system in the context of other jurisdictions. France's strict position, which foresees specific cases and avoids the presumption of solidary civil liability allows greater legal clarity by improving both the regulation of legal relations and case law.